

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

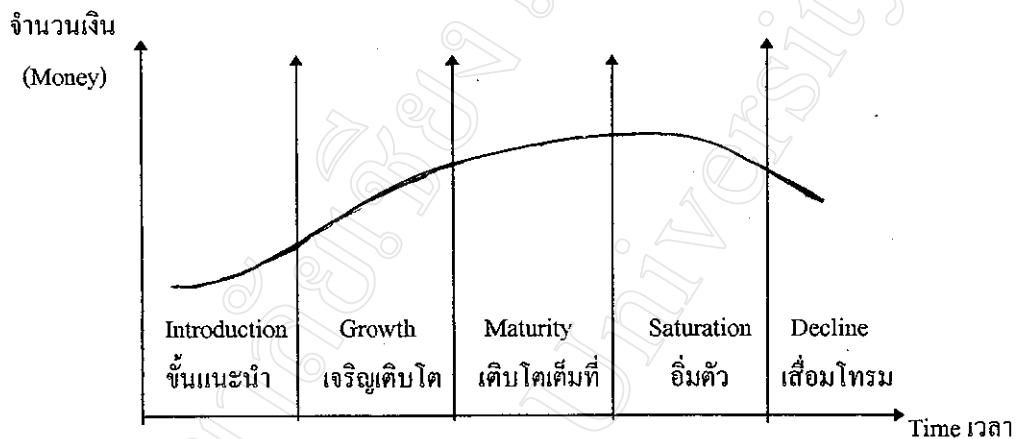
แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ทศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ต่อโครงการปีท่องเที่ยวไทย 2541 - 2542 : ศึกษากรณีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัด เชียงใหม่ งานวิจัยนี้มุ่งศึกษานักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยในช่วงระยะเวลา ของปีท่องเที่ยวไทยและศึกษาจากผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแนวความคิดและทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย โดยแยกออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตแหล่งท่องเที่ยว

สแตนลีย์ ซี.พล็อก (1973) นักจิตวิทยาการท่องเที่ยว ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ วงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว (Destination life cycle concept) ใช้อย่างน่าสนใจ ในบทความเรื่อง “Why Destination Areas Rise and fall in Popularity” จากวารสาร The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly หน้า 13 - 16 โดยกล่าวว่ามีข้อสมมติฐานว่า แหล่งท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นหรือเสื่อมความนิยมลง จะเป็นไปตามความรู้สึกรักนึกคิดของกลุ่มนัก ท่องเที่ยวซึ่งมีลักษณะจิตวิทยาการท่องเที่ยวต่าง ๆ กัน ซึ่งแนวความคิดนี้มีความคล้ายคลึงกับ แนวความคิดเกี่ยวกับวงจรชีวิตของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในทฤษฎีการตลาดทั่ว ๆ ไปนั่นเอง ที่ ได้กล่าวไว้ว่า วงจรชีวิตของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จะเริ่มต้นจากการนำเสนอ (Introduction) การ เจริญเติบโต (Growth) การเติบโตเต็มที่ (Maturity) การอิ่มตัว (Saturation) และการเสื่อม โทรมลง (Decline)

วงจรชีวิตของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในตลาด

ที่มา : Mcintosh. Tourism-Principles, Practices, Philosophies. Fifth edition.

New York : John Wiley & Sons, Inc., 1986. P 371

ดร.พลีเอก ชูว่า วงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยวจะสัมพันธ์กับลักษณะจิตวิทยาของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวใหม่จะดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้มีความสนใจหลากหลาย ก่อนเป็นกลุ่มแรกของตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นและไม่พลุกพล่านด้วยนักท่องเที่ยว ต่อมาเมื่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น กลุ่มผู้มีความสนใจหลากหลายก็จะลดความสนใจลง เนื่องจากเกิดความพลุกพล่านไม่เงียบสงบ ในขั้นตอนนี้ถือได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในช่วงวงจรของการเติบโตเต็มที่ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมาก การใช้บริการทางด้านการท่องเที่ยวจึงสูงตามไปด้วย รวมทั้งใช้ทรัพยากรทางด้านบริการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ทั้งนี้สิ่งสำคัญและเป็นข้อสังเกตหลักคือ ช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มเติบโตจนถึงจุดที่วงการท่องเที่ยวเติบโตอย่างเต็มที่นั้น หากผู้บริหารจัดการปล่อยปละละเลยให้มีการทำธุรกิจการค้าอย่างมากมาย มีการใช้ทรัพยากรอย่างขาดการทบทวนบำรุงก็จะเป็นจุดเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนั้นขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่กล่าวได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ หรือจุดหักเหที่จะนำไปสู่ความเสื่อมคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) หรือที่นักวิชาการเรียกว่า เจตคติ เป็นกริยาทำที่ความรู้สึกรวม ๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อม หรือความโน้มเอียงของจิตใจ หรือประสาท ซึ่งแสดงออกเพื่อโต้ตอบต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยจะแสดงออกในทางสนับสนุนเห็นดีเห็นชอบด้วย หรือต่อต้าน ไม่เห็นดีเห็นชอบด้วยก็ได้ ดังนั้นลักษณะโดยรวมของทัศนคติจึงเป็นนามธรรม และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ เน้นสภาพให้ทราบถึงแนวทางการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งเร้า ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่มิให้นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านอื่นๆ อีกมากมายหลายกลุ่ม ดังนั้น การให้คำนิยามหรือความหมายของทัศนคติจึงอาจมีความหมายแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ และแนวคิดของแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ความหมายของทัศนคติของผู้ที่ทำการศึกษาไว้แต่ละท่านพอจะประมวลนำเสนอได้ดังนี้

Murphy and Newcomb (1937) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง แนวโน้มเอียงที่จะแสดงออกมาว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติ และสถาบันต่างๆ เป็นต้น

ศุภวรรณ ร่วมสนิท (2539) ได้อ้างถึงความหมายของทัศนคติ ที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวไว้ดังนี้-

Mitton Rodeach ทัศนคติเป็นการผสมหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะต่างๆ ชอบหรือไม่ชอบ

Herbert Spencer ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ 2 ประการ

ประการแรก หมายถึง “ท่าทีที่แสดงออกทางจิตใจ”

ประการที่สอง หมายถึง “ท่าทีที่แสดงออกทางกาย”

ต่อมาความหมายได้เปลี่ยนไปซึ่งหมายถึง “ภาวะความพร้อมของประสาทและจิตใจซึ่งแสดงออกมาทางร่างกายและจิตใจ”เป็นการแสดงออกให้รู้ล่วงหน้าว่าปฏิกิริยานั้นเป็นไปในทางบวกหรือผลต่อสิ่งที่จะเข้ามากระทบต่อบุคคลนั้น ๆ

นอกจากนี้ มีนักวิชาการไทยหลายท่านได้รวบรวม สรุป และให้ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติไว้ในแง่มุมรายละเอียดต่างๆ กัน เช่น

ไฮกา ซุกิอุลซึ ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า เป็นการรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความเห็นและความจริง ซึ่งได้แก่ความรู้ต่างๆ รวมทั้งความรู้สึกซึ่งเป็นการประเมินค่า ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกัน ทัศนคติเมื่อก่อรูปขึ้นมาแล้วยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ เพราะมีแนวโน้มที่จะคงที่อยู่ตลอดไป คือมนุษย์ย่อมมีความรู้สึกนึกคิดของตนเอง โดยปราศจากบังคับหรือต่อสู้ เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเป็นไปยากมาก

จากแนวคิดในการนิยามดังกล่าว อาจสรุปความหมายของทัศนคติได้ว่า คือสาระ ความพร้อมของจิตใจซึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ อันจะเป็นสิ่งที่กำหนดปฏิกิริยาของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นสิ่งของ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง หรือสิ่งต่างๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ได้และทัศนคติจะส่งผลให้บุคคลนั้นๆ แสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งออกมา

องค์ประกอบของทัศนคติ

Gabriel A.Almond และ G.Bingham Powell JR. (อ้างใน สุภวรรณ ร่วมสนิท,2539) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรู้สึก นึกคิด ความเชื่อและค่านิยม ดังนี้

1. ความโน้มเอียงในการรับรู้ Cognitive Orientation
2. ความโน้มเอียงในด้านความรู้สึก Affective Orientation
3. ความโน้มเอียงในด้านการประเมินผล Evaluative Orientation

Horney (อ้างใน สุภวรรณ ร่วมสนิท) นักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่งได้ข้อสรุปว่าทัศนคติ เป็นแนวโน้มที่เห็นคล้ายตามแนวโน้มที่ต่อต้านขัดแย้งหรือแนวโน้มที่เคลื่อนที่เฉยเมยที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ใด ถ้ามีความรู้สึกเห็นคล้ายตามหรือเห็นด้วยก็เป็น “ทัศนคติแบบยินยอมอนุโลม” (compliant) ถ้ามีความรู้สึกต่อต้านขัดแย้งไม่เห็นด้วยก็เป็น “ทัศนคติแบบก้าวร้าวขัดแย้ง” (Aggressive) ถ้ามีความรู้สึกแบบเฉยเมย ไม่ยินดียินร้ายก็เป็น “ทัศนคติแบบอุเบกขา” (Detached)

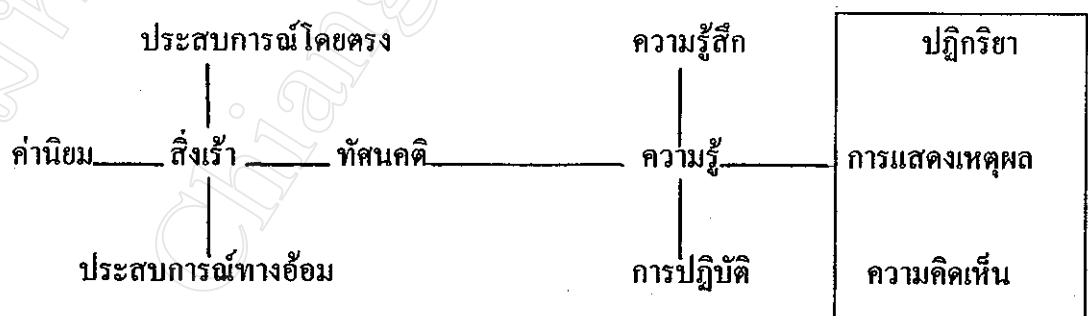
ทัศนคติของบุคคลเรานั้นมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษาอบรมสั่งสอน และสิ่งแวดล้อมการเสริมทางการศึกษา การคมนาคมติดต่อมีผลให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสสังสรรค์ แลกเปลี่ยนตลอดจนเลียนแบบความคิดเห็นกันได้มาก และหากวัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงได้มากเท่านั้น คนที่ขาดการติดต่อกับบุคคลอื่นดำรงชีวิตอยู่ตามลำพัง ทัศนคติจะ

ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง แต่คนที่มีสังคมกว้างขวางเข้ากลุ่มเข้าพวกทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้มาก เพราะการคบค้าสมาคมติดต่อสงสรรค์โอกาสที่จะมีการถ่ายทอด หรือเลียนแบบความคิดเห็นกัน นั้นกระทำได้โดยง่าย แต่อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือทัศนคติจะเป็นไปได้ง่ายหรือ ยาก ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้นด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า ทัศนคตินั้นมีที่มาจากประสบการณ์ ค่านิยมหรือ อาจเรียกว่าสิ่งเร้า (objects) แล้วผ่านออกไปสู่พฤติกรรมแสดงความคิดเห็นหรือแสดงเหตุผลซึ่งเป็นกริยาตอบสนอง โดยทัศนคติจะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการดังนี้

- (1) ทัศนคติสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล
- (2) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคล
- (3) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควรแต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบข้างได้

แผนภูมิแสดงที่มาการเกิดของทัศนคติ

จากแผนภูมิดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทัศนคติเกิดจากสิ่งเร้า(objects) ซึ่งได้แก่ค่านิยมประสบการณ์ของบุคคลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ความรู้บุคคลมีต่อสิ่งเร้าหรืออาจจะเป็นความตื่นตระหนกทางอารมณ์ที่บุคคลได้รับ หรือสภาพทางสังคมที่ผลักดันให้บุคคลมีความรู้สึกรู้ และกริยาทำที่ต่างๆ ก็ได้

ประโยชน์ของทัศนคติ

ประกาเพ็ญสุวรรณ ได้สรุปประโยชน์ของทัศนคติไว้ดังนี้

- (1) ทัศนคติช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
- (2) ทัศนคติช่วยให้มี self-esteem โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา
- (3) ทัศนคติช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิริยาตอบโต้ หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้นส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
- (4) ทัศนคติช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าทัศนคตินั้นนำความพอใจมาสู่บุคคลนั้น

การวัดทัศนคติ

ทัศนคตินั้นสามารถวัดได้ โดยในการวัดทัศนคติจะต้องพิจารณา ดังนี้ คือ

(1) เนื้อหา (Content) เนื้อหาหรือสิ่งเร้าเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรกในการวัดทัศนคติ สิ่งเร้า ที่ใช้กระตุ้นให้แสดงกริยาทำทางออกนั้น จะต้องมีการสร้างกำหนดแน่นอน เป็นตัวแทนของทัศนคติที่ต้องการวัด เช่นต้องการวัดทัศนคติต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของบุคคล เนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างของทัศนคติในเรื่องนี้ อาจจะได้แก่ การเลือกคู่ครอง อายุแรกสมรสระยะการมีบุตรคนแรกและคนถัดไป ขนาดของครอบครัว และความสัมพันธ์ของครอบครัว เป็นต้น

(2) ทิศทาง (Direction) การวัดทัศนคติโดยทั่วไปกำหนดให้ทัศนคติมีทิศทางเป็นส่วนตรงและต่อเนื่องกันไปในลักษณะซ้าย-ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือจะมีกริยาที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และลดความเห็นด้วยลงเรื่อย ๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉย ๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วย และเพิ่มการไม่เห็นด้วยขึ้นเรื่อยๆ จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งลักษณะการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนี้ถือว่าเป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน ทั้งนี้การวัดทิศทางของทัศนคตินั้นสามารถแสดงพฤติกรรมให้เห็นได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

ก. ทศนคติเชิงบวก (Positive) สามารถแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่พึงพอใจเห็นด้วยหรือชอบ มีผลทำให้บุคคลอยากได้ อยากใกล้หรืออยากทำสิ่งนั้นๆ

ข. ทศนคติเป็นกลาง (Average) ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นลักษณะเฉย ๆ ไม่ยินดียินร้าย ไม่ปรากฏว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ประการใด บุคคลนั้นสิ่งนั้น หรือการกระทำนั้น ๆ จะมีหรือ ไม่มีก็ได้

ค. ทศนคติเชิงลบ (Negative) สามารถแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบไม่เห็นด้วย มีผลทำให้บุคคลเกิดความเบื่อบ่น ขิงขัง ต้องการหนีให้ห่างไกลสิ่งนั้น ๆ แสดงออกต่อสิ่งเรานั้นถือว่า มีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันออกไป ถ้ามีความเข้มข้นสูงไม่ว่าจะไปในทิศทางใดก็ตาม จะมีความรู้สึกหรือริยาท่าทีรุนแรงมากกว่าที่มีความพร้อมเป็นกลาง

ดังนั้นเมื่อต้องการจะวัดทัศนคติก็ควรพิจารณาและทราบว่าการวัดอะไร ส่วนตัวแปรที่วัดทัศนคตินั้นนักจิตวิทยาได้แยกตัวแปรที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ตัวแปร คือ

(1) ตัวแปรที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้หรือความเชื่อ (Cognitive Variable) เป็นการวัดความรู้ ความเชื่อ หรือความคิดว่าบุคคล ๆ หนึ่ง หรือสิ่ง ๆ หนึ่ง เป็นอย่างไรเช่น การประเมินความขยันของพนักงาน

(2) ตัวแปรที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับความสมัครใจที่จะประกอบพฤติกรรม (Behavioral Variable) เป็นการวัดความสมัครใจที่จะประกอบพฤติกรรมหนึ่ง ๆ หรือยินยอมหรือสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมนั้นๆ

(3) ตัวแปรที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับความรู้สึกส่วนตัว (Affective Variable) เป็นเรื่องของความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบอย่างไร พอใจหรือไม่พอใจอย่างไร ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของความรู้สึกส่วนตัว ต่างจิตต่างใจโดยแท้

ส่วนมาตรวัดทัศนคติมีอยู่ด้วยกันหลายแบบ แต่ที่นิยมใช้กันแพร่หลายได้แก่มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert-Type Scales) และที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่งก็คือ มาตรวัดแบบลิเคิร์ต ออกแบบและ สร้างโดย Rensis Likert (1932) ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scales) โดยกำหนดให้ข้อความทุกข้อความในแบบวัดทัศนคติเมื่อความสำคัญเท่ากันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติคือ ผลรวมของคะแนนทุกข้อ ซึ่ง Likert ถือว่าผู้มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใด โอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้นจะมีมากตามไปด้วย และโอกาสจะตอบเห็นด้วยกับข้อความต่อต้านสิ่งนั้นจะน้อย การใช้มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ตนั้นสามารถใช้จำนวนข้อได้มากกว่า ทำให้ครอบคลุมประเด็นของเนื้อหาที่น่าสนใจอย่างกว้างขวาง ถ้าเปรียบเทียบกับวิธีการวัดทัศนคติแบบอื่นๆ

ส่วนมาตรวัดทัศนคติมีอยู่ด้วยกันหลายแบบ แต่ที่นิยมใช้กันแพร่หลายได้แก่มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert-Type Scales) และที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่งก็คือ มาตรวัดแบบลิเคิร์ท ออกแบบและ สร้างโดย Rensis Likert (1932) ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scales) โดยกำหนดให้ข้อความทุกข้อความในแบบวัดทัศนคติเมื่อความสำคัญเท่ากันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติคือ ผลรวมของคะแนนทุกข้อ ซึ่ง Likert ถือว่าผู้มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใด โอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้น จะมีมากตามไปด้วย และโอกาสจะตอบเห็นด้วยกับข้อความต่อต้านสิ่งนั้นจะน้อย การใช้มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคิร์ทนั้นสามารถใช้อำนาจข้อได้มากกว่า ทำให้ครอบคลุมประเด็นของเนื้อหาที่น่าสนใจอย่างกว้างขวาง ถ้าเปรียบเทียบกับวิธีการวัดทัศนคติแบบอื่นๆ

มาตรวัดทัศนคติตามแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติเป็นแนวคิดหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้วัดทัศนคติของนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามโครงการ AMAZING THAILAND โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท โดยกำหนดให้ข้อความทุกข้อความมีความสำคัญเท่ากันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติคือผลรวมคะแนนทุกข้อ โดยมีระดับการเลือก 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก

2.3 ทฤษฎีและแนวความคิดการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ

สมพร เพ็ญจันทร์ (2539) ได้รวบรวมและสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ไว้ในหนังสือนโยบายสาธารณะทฤษฎีและการปฏิบัติ ดังนี้

นิยามของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติไว้แตกต่างกัน หลายความหมายดังนี้

Woodrow Wilson (1980) นักรัฐประศาสนศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงเคยกล่าวไว้ว่า "เป็นเรื่องยุ่งยากมากที่จะนำเอารัฐธรรมนูญไปใช้มากกว่าการร่างมันออกมา" นับว่าเป็นคำกล่าวที่ยืนยันให้เห็นว่าการบริหารหรือการนำเอานโยบายไปปฏิบัติมันมีความยุ่งยากมาก อาจมากกว่าการกำหนดออกมาเสียอีก นโยบายสาธารณะนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เมื่อกำหนดได้แล้ว สิ่งต่างๆ จะเดินไปเองโดยอัตโนมัติจำเป็นต้องมีบุคคลและองค์การนำไปปฏิบัติจัดทำเพื่อส่งผลกระทบต่อปัญหานั้น ๆ หากไม่มีการจัดบริการให้กับประชากร ยิ่งกว่านั้น บุคคลผู้กำหนดนโยบายมักไม่ใช่ผู้ที่นำเอานโยบายนั้น ๆ ไปจัดทำเป็นบริการหรือออกกฎหมาย ระเบียบหรือวิธีปฏิบัติในรายละเอียด

Larmy Gerston (1983) ให้ความเห็นว่าการนำเอานโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการแปลงรูป (conversion) ของแผนงานอย่างมีสำนึกไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง แม้ว่าให้นำเอานโยบายไปปฏิบัติจะเป็นขั้นตอนท้าย ๆ ของกระบวนการนโยบายก็ตาม การนำไปใช้จำเป็นต้องพึ่งพาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีมาก่อนหน้านั้นด้วย การจะทำให้การนำเอานโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ หลายอย่าง กล่าวคือ องค์ประกอบของกลไก กระตุ้นให้เกิดวาระพิจารณา การร่วมมือประสานงาน เป็นต้น

D.Mazmanian and P. Sabatier (1983) ได้อธิบายว่าเป็นเหตุการณ์และกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งรวมทั้งความพยายามที่จะจัดการให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและเหตุการณ์ นิยามดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่จะรวมเอาพฤติกรรมของผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงฝ่ายของแรงต่าง ๆ ในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลที่จะเกี่ยวข้องและกระทบต่อแผนงาน

จากคำนิยามบางส่วนของที่ยกมา สรุปได้ว่าการนำเอานโยบายไปปฏิบัติมันเป็นกระบวนการ เป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอนการกำหนดนโยบายมีความต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังเป็นกิจกรรมที่มีการกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าว่าเราต้องการผลสุดท้ายเป็นเช่นไร

R.Nakamura และ F.Smallwood (1980) ได้สรุปเป็นภาพรวม ได้ดังนี้

แผนภูมิ แบบจำลองการนำเอานโยบายไปปฏิบัติที่นักวิชาการได้เสนอไว้ในด้าน ๆ ของการพัฒนาวิชา นโยบายสาธารณะ

การนำนโยบายไปปฏิบัติมีปัญหาตรงที่ลักษณะของนโยบายมีอยู่หลากหลายใช้บุคคลในชั้นตอนต่าง ๆ มาก จนความพยายามที่อธิบายเป็นการทั่วไป (generalization) เป็นไปได้ยากมาก

แรงหรือกลไกที่สำคัญของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ

การกำหนดนโยบายนั้นผู้มีส่วนกำหนดส่วนใหญ่จะไม่ใช่ว่าผู้ที่จะนำเอานโยบายนั้น ๆ ไปแปลงเป็นวิธีปฏิบัติ โครงสร้างต่อไปนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติมากบ้าง น้อยบ้างขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของนโยบายนั้น ๆ

ก. บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการนโยบายไปปฏิบัติมีอยู่มากมายและแต่ละกลุ่มก็ดำรงบทบาทแตกต่างกันไป อาทิเช่น

- ผู้มีส่วนกำหนดนโยบาย บุคคลกลุ่มนี้เมื่อกำหนดเป็นนโยบายออกมาแล้ว ก็ยังมีบทบาทเกี่ยวกับการกำกับติดตามผลที่เกิดขึ้น ในบางกรณีก็อาจเข้าไปแทรกแซง (intervene) เพื่อให้การนำเอานโยบายไปใช้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการมีนโยบายนั้น ๆ

- กลุ่มที่มีหน้าที่ในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติโดยตรง โดยทั่ว ๆ ไปแล้วบุคคลในกลุ่มนี้ก็ได้แก่ข้าราชการประจำตามกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ นั้นเอง จะเป็นกลุ่มแกนในการนำเอานโยบายไปใช้เป็นผู้ที่นำเอาระเบียบ กฎ และคำสั่งต่าง ๆ ไปบังคับใช้เพื่อส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยมีแนวทางและประเด็นสำคัญในการพิจารณา คือ

1) วิธีปฏิบัติภายใน (Internal Procedures) คงเป็นที่ยอมรับได้ว่าวิธีปฏิบัติภายในเป็นแกนหลัก ประการหนึ่งที่จะส่งผลให้การนำเอานโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ยิ่งกว่านั้น ความชัดเจนและความเที่ยงตรงของวิธีปฏิบัติก็มีผลต่อการบริหารด้วยกัน

2) การจัดสรรทรัพยากร (allocation of resources) มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติไม่น้อยไปกว่าประเด็นอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเราจำเป็นต้องใช้เงินในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นสิ่งจูงใจให้กับผู้ทำการแทน (intermediary actors) และจัดหาผลประโยชน์ในรูปตัวเงิน (Cash benefits) ให้กับผู้เข้าข่ายบางกลุ่มเป็นต้น

นอกเหนือไปจากทรัพยากรการเงินแล้ว เวลาถือเป็นเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ

- ประการแรก ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติอาจเร่งการปฏิบัติเร็วกว่ากำหนดในเมื่อเวลาในดำเนินงานงวดเข้ามา
- ประการที่สอง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจอ้างเอาเวลามาเป็นเหตุผลว่าไม่มีเวลาเพียงพอในการดำเนินงาน ซึ่งมักพบบ่อย ๆ

3) แรงกระตุ้นจูงและบรรทัดฐานของระบบราชการ (psychological motivations and bureaucratic norms) ปัจจัยประการนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรที่นำนโยบายไป

ปฏิบัติไม่น้อยกว่าปัจจัยตัวอื่น ๆ D.Van Meter และ C.Van Horn (1979) กล่าวว่า "ผู้นำเอา นโยบายไปปฏิบัติอาจจะเลวร้ายกว่าที่เห็นชัดเจน เมื่อการตัดสินใจนั้น ๆ แข็งกับความเชื่อลึก ๆ ของตนเอง "

ข. องค์การที่นำเอานโยบายไปปฏิบัติหรือเป็นฝ่ายสนับสนุน (Intermediaries) ส่วน นี้คือ บุคลากรหรือกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจกรรมแทนผู้ที่มีหน้าที่โดยตรง โดยเป็น บริษัทหรือองค์กรการกุศลที่นำกิจกรรมไปปฏิบัติแทนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1) ผู้กำหนดนโยบายเบื้องต้น หรือ The Center ซึ่งมักมุ่งเน้นวัดการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายเป็นหลัก นอกนั้นก็ต้องการทราบว่าบรรลุจุดหมายเพราะอะไร หรือไม่บรรลุเพราะอะไร

2) สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสนาม หรือ The Periphery แล้ว การนำเอานโยบายไปปฏิบัติจะมุ่งไปที่การตอบสนองต่อความยุ่งเหยิงในสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยแรงที่มาจากภายนอกบรรลุวัตถุประสงค์ อันเป็นผลจากความพยายามทำให้งานบรรลุเป็นสำคัญ นั่นคือมุ่งไปที่ผลผลิตของแผนงานนั้น ๆ แทนที่จะพยายามอธิบายว่าผลขั้นสุดท้ายคืออะไร

3) กลุ่มสุดท้าย ได้แก่ กลุ่มคนในภาคเอกชนที่แผนงานนั้น ๆ มุ่งก่อประโยชน์ (The target group) เมื่อเรามองว่ากลุ่มประชากรเป้าหมายคือผู้ได้รับประโยชน์หลักจากแผนงาน โดยบริการของแผนงานนั้น ถูกส่งลงสู่ผู้ที่คอยรับประโยชน์มาน้อยเพียงใดและผลประโยชน์นั้น ๆ ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนเพียงใด

ค. ผลประโยชน์อันเกิดจากนโยบายนั้น ๆ มีนักวิชาการหลายคน ๆ คน ได้เขียน โครงสร้างของกระบวนการนโยบายในรูประบบ แล้วผลสุดท้ายหรือส่วนนี้ออกมาก็กล่าวว่าเป็นผลผลิตของนโยบาย (Output) และ/หรือผลขั้นสุดท้าย (Outcome) ผลผลิตของนโยบายมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ผลผลิตของนโยบายประเภท ระเบียบ เพื่อควบคุมพฤติกรรมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการนโยบายที่มีปัญหา มาก ทั้งนี้ เพราะกระบวนการตอนนี่ของกระบวนการนโยบายต้องมีคนเข้ามาเกี่ยวข้องมาก มี องค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติเป็นจำนวนมากและมีหลายระดับ ต่อไปนี้เป็นเพียงบางส่วนของ ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นผลให้การนำนโยบายไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

1) การขาดแคลนของทรัพยากร เป็นที่ยอมรับกันว่า ทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นอะไรมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้กำหนดนโยบายได้ตั้งเป้าหมายของนโยบายนั้นที่ต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก แต่ทว่ามีทรัพยากรไม่เพียงพอ ปัญหาการที่จะปฏิบัติตามที่มุ่งหวังก็อาจเป็นไปได้

2) ปัญหาขององค์กรเอง ดูเหมือนว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่นำเอานโยบายไปปฏิบัติกันเองที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย เช่น การนำเอานโยบายไปไว้ในองค์กรที่เจ้าหน้าที่ไม่ยินดียินร้ายต่อการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ โอกาสล้มเหลวย่อมมีอยู่สูงมาก

3) การขึ้นต่อองค์กรอื่น กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นได้เมื่อนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติได้ต่อเมื่อต้องได้รับความเห็นชอบ ได้รับความอนุมัติหรือทศนะจากหน่วยงานอื่น ๆ ก่อน แม้ว่าจะก่อให้เกิดความล่าช้า หรือขัดขวางการกระทำก็ตาม

4) ปัญหานโยบายใหม่ ๆ กับการดำเนินงานนโยบายเดิม ปัญหานี้จะพบได้บ่อยกล่าวคือ เมื่อมีปัญหาใหม่ ๆ ที่เป็นที่น่าสนใจของประชาชน นโยบายเดิมก็ถูกลดทอนความสำคัญลงไป

5) ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายที่พบบ่อย ๆ อีกอย่างหนึ่ง คือ นโยบายที่กำหนดขึ้นมาในช่วงเวลาแตกต่างกันเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น ๆ อาจจะมี ความขัดแย้งกัน

6) สิ่งที่ผู้กำหนดนโยบายเผชิญเสมอ คือ ปัญหาที่นโยบายนั้นมีความซ้ำซ้อนมาก เพราะการที่จะพยายามกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมทุกแง่ทุกมุมของปัญหานั้นเป็นเรื่องเหลือวิสัย

7) ประการสุดท้าย ปัญหาบางอย่างเราคงไม่สามารถทำให้หมดไปได้ด้วยการกำหนดนโยบายออกมา ตัวอย่างเช่น การเก็บขยะตามถนน

อย่างไรก็ตาม นี่เป็นเพียงบางส่วนของปัญหาการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ยังมีปัญหาเป็นลักษณะเฉพาะของนโยบายนั้น ๆ อีกมากคงเป็นไปได้ที่จะประมวลไว้ที่นี้ทั้งหมด

ทฤษฎีและแนวความคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ

D.Mazmanian และ P. Sabatier (1983) ได้เสนออธิบายโดยการสร้างแบบจำลองอธิบาย ดังต่อไปนี้

ที่มา: D.Mazmanian and P. Sabatier, Implementation and public policy Scott, Foresman and company, 1983 : หน้า 22

จากแบบจำลองดังกล่าวนี้ เราพอจะพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ในแบบจำลองดังนี้

ก. การสืบค้นปัญหา บางปัญหาที่มีความยุ่งยากน้อยกว่า สามารถจัดได้ไม่ยากเย็นนัก แต่มีหลายปัญหาที่มีความซับซ้อน เกี่ยวข้องกับองค์การต่าง ๆ มากมาย ในส่วนของการสืบค้นปัญหานี้แบ่งออกเป็นตัวแปรได้อีกหลายประการ ดังต่อไปนี้

(1) ความยุ่งยากทางเทคนิค กล่าวคือ การที่เราจะบรรลุจุดหมายของนโยบายจำต้องมีเงื่อนไขทางเทคนิคต่อไปนี้ คือ ความสามารถที่สร้างเกณฑ์พิจารณาวัตถุประสงค์ที่ไม่แพง และใช้ทรัพยากรประสาธน์อย่างมีเหตุผล (causal linkages) ที่มีผลต่อปัญหา การขาดแคลนเทคโนโลยีส่งผลให้ไม่อาจแก้ปัญหานั้น ๆ ได้

(2) ความหลากหลายของพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ยิ่งกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป ก็เป็นความยุ่งยากที่จะกำหนดนโยบายออกมาให้ควบคุมอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า การนำเอานโยบายนั้นไปปฏิบัติยังมีความยุ่งยากเป็นทวีคูณ จึงเป็นเหตุให้การบังคับใช้ติดอยู่กับการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่สนามเป็นหลัก

(3) ร้อยละของกลุ่มเป้าหมาย ถ้ากลุ่มเป้าหมายมีขนาดเล็กเท่าใดเราก็ไม่ต้องไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากนัก และเราจะได้รับการสนับสนุนในทางการเมืองได้ง่ายขึ้น เช่น การบังคับให้ผู้ขับรถจักรยานยนต์จำเป็นต้องสวมหมวกกันน็อก การจัดการได้ง่ายกว่าการบังคับให้ประชาชนเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการสังคมซึ่งมีความซับซ้อนทั้งในแง่โครงสร้างการบริหาร หรือการมีระเบียบการเบิกจ่าย

ข. ความสามารถของกฎหมายที่จะกำหนดโครงสร้างของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ปกติแล้วไม่ว่ากฎหมายฉบับใดก็ตาม สามารถสร้างโครงสร้างในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ หลาย ๆ ช่องทาง

(1) วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและคงเส้นคงวา เป็นที่แน่นอนว่า การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเป็นแนวทางที่ผู้ปฏิบัติสามารถเดินตามได้ ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นแหล่งทรัพยากรให้ทั้งผู้ดำเนินงานภายในและภายนอกองค์การที่นำไปใช้

(2) นำเอาทฤษฎีเกี่ยวกับเหตุและผลเอาไว้ ในร่างกฎหมายใด ๆ ก็ย่อมมีหลักเหตุและผลอยู่เสมอ ดังนั้นร่างกฎหมายจึงมีความมุ่งหมายให้บรรลุเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเสมอ

(3) การจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน โดยทั่วไปแล้วการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายหรือระเบียบให้ประชาชนปฏิบัติตาม จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรการเงิน ดังนั้นกระบวนการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ จึงเป็นหนึ่งในกระบวนการนำไปปฏิบัติที่จำเป็น

(4) การรวมหน่วยในแนวตั้งระหว่างหน่วยงาน ข้อบังคับในการศึกษาการนำเอา นโยบายไปปฏิบัติที่เด่นมากประการหนึ่ง คือ บทสรุปที่ว่าหน่วยงานเหล่านี้พบกับความยุ่งยาก ในการประสานงาน และจะพบกับความยุ่งยากมากขึ้นเป็นทวีคูณเมื่อนำเอากฎหมาย หรือ นโยบายที่กำหนดในรัฐบาล ไปใช้ปฏิบัติในระดับหน่วยงานราชการ

(5) การมุ่งปฏิบัติตามจุดหมายของกฎหมายนั้น ๆ การทุ่มเทของเจ้าหน้าที่ให้การ ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายของกฎหมายเท่านั้นที่จะส่งผลให้กฎหมายนั้นบรรลุผล ในแผน งานต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างแนวปฏิบัติ (standard operating procedure, SOP) ให้นำไปปฏิบัติ ดังนั้น การเลือกสรรเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานจึงเป็นเรื่องสำคัญพอ ๆ กับประเด็นอื่น ๆ ที่กล่าว มาแล้วเช่นกัน

(6) การเปิดโอกาสอย่างเป็นทางการให้กับคนภายนอก นับว่าการเปิดโอกาสให้กับ บุคคลภายนอกมีโอกาสเข้ามามีส่วนนำเอา นโยบายนั้น ไปปฏิบัติตามอาจมองดูเป็นทฤษฎีที่คง ปฏิบัติได้ยาก แต่ในระบบสังคมเปิดกว้างอย่างปัจจุบันนี้มีทางเป็นไปได้ และกลุ่มสองกลุ่มนี้ คือกลุ่มที่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม คือผู้ได้รับผลประโยชน์จากแผนงานโครงการต่าง ๆ อีก กรณีหนึ่งผู้กำหนดคน นโยบายมีแนวโน้มที่จะใช้บุคคลภายนอกมาประเมินผลสำเร็จของการนำเอา แผนงานนั้น ๆ ไปปฏิบัติ

ค. ตัวแปรอื่นที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่สำคัญพอจะกล่าวได้ดังนี้

(1) เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี อย่างน้อยมีเงื่อนไขที่มีผลต่อความ สำเร็จของการนำนโยบายไปใช้ กล่าวคือ

- การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จะมีผลกระทบกับการมองปัญหาที่ นำมาใช้เป็นการกำหนดคนนโยบาย ถ้าพบว่าปัญหาบางประการมีความสำคัญกว่าบางปัญหาแล้ว กฎหมายเดิมอาจลดความสำคัญลง เพราะงบประมาณจะถูกทุ่ม ไปให้กับนโยบายที่มีความ สำคัญในขณะนั้นแทน

- การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีความยุ่งยาก ถ้ามีการแปรผันทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของพื้นที่ท้องถิ่นมาก ปัจจัยนี้จะผลักดันให้ท้องถิ่นใช้กฎระเบียบในลักษณะที่ ยืดหยุ่นมากขึ้นและเปิด โอกาสให้เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นใช้ดุลยพินิจ ได้มากขึ้น

- ในกรณีการบังคับใช้กฎหมายบางอย่าง เช่น การควบคุมมลพิษ ซึ่งจะมีความ ผูกพันอยู่กับความก้าวหน้าเทคโนโลยีในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการบังคับ ใช้กฎหมาย

(2) การได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ตัวแปรนี้มีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวแปรอื่น ๆ สาธารณชนมีอิทธิพลต่อการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ อย่างน้อยมีสามแนวทาง

ก. มติมหาชน (public opinion) มีโอกาสเป็นส่วนกระทบกับวาระพิจารณาทางการเมือง โดยมากเป็นปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกรัฐสภา

ข. มีหลักที่พอจะสรุปได้ว่า นักการเมืองจะมีบางส่วนที่ถูกครอบงำโดยผู้สนับสนุนของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ากลุ่มนั้นมีความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมติเอกฉันท์

ค. มักพบอยู่บ่อย ๆ ว่าผู้บริหารหรือผู้มีส่วนกำหนดนโยบายจะใช้การสำรวจประชามติเป็นเรื่องที่จะให้สาธารณชนหันมาให้การสนับสนุนนโยบายหนึ่ง

(3) เจตคติและทรัพยากรของกลุ่มเป้าหมาย การเปลี่ยนแปลงในด้านทรัพยากรและเจตคติของผู้ร่วมสนับสนุนที่มีต่อวัตถุประสงค์และผลของนโยบายของหน่วยงานจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักเจอบ่อย ๆ คือ การสนับสนุนจากสาธารณชนมักจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป

(4) การสนับสนุนจากรัฐ การสนับสนุนจากรัฐอาจออกมาได้หลายแบบ ดังนี้ การควบคุมการนำเอาแผนงานไปปฏิบัติ (Oversight) ปัญหาก็คือ มีผู้เข้ามาควบคุมหลายหน่วยงาน ดังนั้น เมื่อหน่วยงานปฏิบัติพบกับปัญหาในลักษณะนี้ โดยมากก็มักโน้มเอียงไปยังกลุ่มที่มีโอกาสให้คุณให้โทษ ไม่ว่าจะเป็ด้านงบประมาณหรือการให้คุณให้โทษด้านอื่น

(5) ความมุ่งมั่นและความชำนาญทางการเป็นภาวะผู้นำ ของเจ้าหน้าที่ผู้นำเอานโยบายปฏิบัติ พอจะกล่าวได้ว่าตัวแปรนี้มีผลกระทบกับผลผลิตของนโยบายที่ออกมาอยู่ในระดับสูงไม่น้อยกว่าตัวอื่น เจ้าหน้าที่ผู้นั้นมีความสามารถที่จะใช้ทักษะของตนเองผลักดันงานได้มากน้อยเพียงใด หรืออาจกล่าวได้ว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นจะแสดงให้เห็นว่าเขามีภาวะผู้นำได้มากน้อยเพียงใดนั่นเอง

ง. ขั้นตอน (Stages) ในกระบวนการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นตัวแปรอิสระ (Independent variable) ที่มีผลต่อวัตถุประสงค์ของนโยบายไปปฏิบัติ ในส่วนนี้จะกล่าวถึงตัวแปรตาม (Dependent variable) ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

(1) ผลผลิตของนโยบายของหน่วยปฏิบัติ นั่นคือ การแปลงแนวการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของนโยบายออกมาเป็นวิธีปฏิบัติเป็นบริการต่าง ๆ หรือการบังคับใช้ตามที่กฎหมายระบุไว้

(2) การร่วมมือของกลุ่มเป้าหมาย โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ความร่วมมือจะเกิดขึ้นกับการที่บุคคลนั้นประเมินผลได้ผลเสียเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เป็นหลักคั้งนั้นพฤติกรรมของบุคคลที่จะให้ความร่วมมือปฏิบัติตามกฎหมายนั้นหรือไม่ จึงอยู่ที่ความเชื่อของคนนั้นว่าไปปฏิบัติตามจะได้ผลดีมากน้อยเพียงใด

(3) ผลกระทบที่แท้จริงของผลผลิตของนโยบาย เราคงจะพอกกล่าวได้ว่า การบังคับกฎหมายจะได้ผลก็เมื่อเงื่อนไขต่อไปนี้บรรลุ

ประการแรก ผลผลิตของหน่วยปฏิบัติเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกฎหมายที่กำหนดไว้

ประการสอง กลุ่มเป้าหมายยอมรับปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด

ประการที่สาม การ โคนล้ม โดยออกกฎหมายอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับกฎหมายเดิม

ประการสุดท้าย กฎหมายนี้มีหลักการของความมีเหตุมีผลที่ชัดเจนที่จะผลักดัน

ให้กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกฎหมาย

(4) ผลกระทบที่รับรู้ ในขณะที่ผู้กำหนดนโยบายและนักวิเคราะห์หันนโยบายสนใจผลกระทบที่แท้จริง แต่ทว่าการวัดผลทำได้ยาก คั้งนั้น โดยทั่วไปจึงมองผลที่คนทั่วไปรับรู้ (perceive) มากกว่า ซึ่งก็แสดงออกมาโดยปฏิกิริยาจากมวลชนผู้ตื่นนโยบายนั้นไปกระทบ ผลอันนี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการกำหนดจุดมุ่งหมายของกฎหมายนั้น ๆ ได้

(5) การปรับปรุงเนื้อหาของกฎหมาย การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การกระทำในขั้นตอนนี้ก็มองดูผลกระทบของการดำเนินงานในขณะนั้นว่าบรรลุผลหรือไม่ ซึ่งในบางกรณีก็นำไปสู่การกำหนดนโยบายใหม่มาแทนนโยบายเดิม

เงื่อนไขที่จะช่วยให้การนำเอานโยบายไปปฏิบัติมีประสิทธิภาพ

D. Mazmanian และ P. Sabatier ได้เสนอว่า แม้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีความสลับซับซ้อนใช้คนเข้าร่วมจำนวนมากก็ตาม เรายังพอมีช่องทางปรับปรุงได้บ้าง ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอในการปรับปรุง

1) ประเด็นการปรับปรุงที่ควรทำ คือ ต้องพยายามกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และ หรืออย่างน้อยควรสร้างเกณฑ์การวัดที่ชัดเจน เพื่อแก้ไขความขัดแย้งในด้านวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมาย

2) นโยบายนั้นควรมีทฤษฎีที่ใช้ชี้วัดปัจจัยหลัก หรือความเชื่อมโยงต่าง ๆ ที่อธิบาย วัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจนพอที่ให้เจ้าหน้าที่ระดับล่างนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน มีปัญหา น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

3) ต้องสร้างโครงสร้างของการนำเอานโยบายนั้นไปปฏิบัติ ให้มีความโปร่งใสมาก พอที่เจ้าหน้าที่และกลุ่มประชากรเป้าหมายนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เสริมหลักการตัดสินใจองค์การอย่างชัดเจน และมีงบประมาณพอเพียง

4) ผู้นำในองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จำเป็นต้องมีทักษะในการบริหาร และทาง การเมืองมากพอรวมทั้งต้องยึดมั่นในวัตถุประสงค์ของนโยบายอย่างเหนียวแน่น

5) นโยบายนั้นๆต้องได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเป้าหมาย สมาชิกสภาผู้แทนที่มี อิทธิพลและผู้บริหารระดับสูงอย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ

6) ลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ของนโยบายปัจจุบัน ต้องไม่ถูกรบกวน กระเทือนจากการเกิดขึ้นของประเด็นปัญหาใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สรุปได้ว่า กระบวนการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ มีความซับซ้อนไม่น้อยไปกว่าการกำหนดนโยบาย อย่างไรก็ตามการปฏิบัติแล้วเงื่อนไขที่กล่าว มานี้คงไม่อาจพบได้ช่วงต้นของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ คงต้องรอเวลาสักระยะหนึ่งจึงจะ เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งหลายที่คาดหวังไว้อีกประการหนึ่ง เงื่อนไขดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นรายการประเมินประสิทธิผล ภายหลังการดำเนินงานของแผนงาน ได้อย่างดี

งานวิจัยนี้ ได้ดำเนินการในช่วงระหว่างที่มีการดำเนินการตามโครงการปีรณรงค์ท้อง เทียวไทย 2541 - 2542 คืออยู่ในระดับของการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นต้องนำ แนวคิดทฤษฎีเรื่องการนำเอานโยบายไปปฏิบัติมาใช้ประกอบ เพื่อช่วยในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ คือ เจ้าหน้าที่ของทั้งภาครัฐและเอกชน และ หรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ ทั้งในระดับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ เพื่อที่จะประเมินผลในการนำเอา นโยบายไปปฏิบัติได้

2.4 แนวความคิดทฤษฎีการตัดสินใจ

สมพร เพ็ญจันทร์ (2539) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจในรูปแบบต่าง ๆ ไว้โดยมีรายละเอียดดังนี้.-

องค์ประกอบของการตัดสินใจ

รูปแบบโดยทั่วไปของการตัดสินใจจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบจำเป็น ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มของบุคคลที่ต้องร่วมกันตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจถ้าเป็นเพียงคนเดียวก็ย่อมมีอิสระมากพอในการพิจารณาทางเลือกและใช้เกณฑ์ตัดสินใจ (Decision criteria) ที่อาจไม่ต้องประนีประนอมมากนัก ปัญหาจะเกิดเมื่อมีคนเข้าร่วมตัดสินใจมากกว่าหนึ่งคน และคนเหล่านี้มีพื้นฐานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงานหรือแม้แต่พื้นฐานการเติบโตภายในครอบครัว จะมีผลกระทบต่อตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแน่นอน

(2) เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างไร เป็นเป้าหมายที่มีผู้ทางสำเร็จได้ง่ายหรือยาก หนทางที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นซับซ้อนหรือโปร่งใส สิ่งเหล่านี้ต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดเป้าหมายเสมอ

(3) ทางเลือก (Alternative) โดยทั่วไปแล้วการค้นหาทางเลือกหรือสร้างขึ้นมาใหม่จะผูกพันกับเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ก่อนหน้าที่แล้ว ในการค้นหาทางเลือกนั้นถือเป็นการกระทำเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น การใช้แบบจำลองเข้าช่วยในการค้นหาทางเลือกจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ การค้นหาทางเลือกไม่ใช่เป็นการค้นหาเพียงครั้งเดียว แต่จะเป็นการกระทำซ้ำ ๆ หลาย ๆ รอบเพื่อให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมและถูกต้อง

(4) สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของการตัดสินใจ ทั้งนี้ เพราะสภาพแวดล้อมมีส่วนผลักดันให้ตัดสินใจอย่างรวดเร็ว โดยไม่พะวงที่ต้องค้นหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด หรือใช้ค่าใช้จ่ายถูกที่สุด

จากขั้นตอนการตัดสินใจที่กล่าวมานี้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการตัดสินใจส่วนหนึ่งเดินตามหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และอีกส่วนหนึ่งจะยอมรับว่ามนุษย์นั้น ไม่ใช่เป็นบุคคลที่มีเหตุผลอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การตัดสินใจของมนุษย์จึงมีส่วนไม่มีเหตุผล (non-rational) ปนอยู่ด้วยเสมอ

ทฤษฎีการตัดสินใจ

(1) ทฤษฎีแบบใช้หลักสมเหตุสมผล (Rational theory)

เป็นทฤษฎีที่ได้รับการเห็นด้วยให้นำมาใช้เป็นรูปแบบการตัดสินใจ เนื้อหาหลัก ๆ ของการตัดสินใจแบบนี้มีดังต่อไปนี้

ทฤษฎีนี้มุ่งไปที่ต้องมีความสมเหตุสมผล (Rationality) ของการตัดสินใจและพยายามให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด (Maximization of outcomes) จากการเลือกใช้ทางเลือกนั้น ๆ เป็นหลักสำหรับความสมเหตุสมผลนั้น H. Simon (1976) ได้อธิบายไว้ว่า ความสมเหตุสมผลนั้นเกี่ยวข้องกับทางเลือก ทางเลือกของการตัดสินใจในรูปบุคคลผู้นั้นใช้ค่านิยม (Values) ของตนเป็นหลักตัดสินใจ โดยจะวัดผลของพฤติกรรมที่ออกมา กล่าวคือ การตัดสินใจนั้น ๆ มีความเป็นรูปธรรม (Objectively rational) เมื่อจริง ๆ แล้วเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องสำหรับคุณค่าหนึ่ง ๆ และในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ในทำนองเดียวกันเป็นความสมเหตุสมผลที่รู้ตัวอยู่ตลอด (Consciously rational) ในการปรับเปลี่ยนระหว่างเป้าหมาย (Ends) กับวิถีทาง (Means) ซึ่งเป็นกระบวนการที่รู้ตัวตลอดเวลา

กิจกรรมสำคัญของทฤษฎีนี้มีดังต่อไปนี้

1. ผู้ตัดสินใจเผชิญกับปัญหาหรือประเด็นที่จะต้องตัดสินใจ
2. ผู้ตัดสินใจระบุเป้าหมาย ค่านิยม หรือวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวนั้น แล้วจัดอันดับตามความสำคัญ (Priority setting)
3. สืบหาทางเลือกต่าง ๆ (Various alternatives) ในอันที่จะแก้ปัญหาานั้น
4. พิจารณาวิเคราะห์ถึงผลกระทบ (ในรูปของผลประโยชน์-ค่าใช้จ่าย) ที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกทางเลือกแต่ละทางที่ดังกล่าวในข้อ 3
5. เปรียบเทียบผลประโยชน์ - ค่าใช้จ่ายของทางเลือกทุกทางเข้าด้วยกัน
6. ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เห็นว่าจะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย ค่านิยมหรือวัตถุประสงค์สูงสุด

จากกิจกรรมของการตัดสินใจดังกล่าวมานี้ดูเผิน ๆ น่าจะไม่มีอะไรซับซ้อน แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีปัญหามากมาย จึงมีผู้คิดค้นทฤษฎีเพื่อขึ้นมาสนับสนุนทฤษฎีการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล ให้สมบูรณ์ขึ้นอีก

(2) ทฤษฎีแบบใช้หลักส่วนเพิ่มขึ้น (Incremental theory)

ทฤษฎีนี้เป็นการเสนอเพื่อแก้จุดบกพร่องของทฤษฎีแบบใช้หลักสมเหตุสมผล ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้อยู่ที่ว่าการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่แตกต่างไปจากทางเลือกเดิม ๆ มากยิ่งขึ้นเท่าใด การคาดคะเนผลที่จะตามมา ก็ยิ่งยากเย็นมากขึ้นเท่านั้น

Charles Lindblom (1980) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัย Yale ได้เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาเพื่อทางเลือกใหม่ให้แทนทฤษฎีแบบใช้หลักสมเหตุสมผลที่มีจุดอ่อนหลายประการ เขาเชื่อว่าในสภาพความเป็นจริงแล้วการตัดสินใจในการบริหารนั้นจะประกอบไปด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) ประการแรก ในการตัดสินใจจะอยู่ในรูปขั้นตอนย่อย ๆ (incremental steps) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่ใช่การก้าวกระโดดและหลากหลาย
- 2) ประการที่สอง การตัดสินใจนั้นไม่ใช่เป็นการตัดสินใจอย่างครอบคลุมทุกแง่มุมทั้งหมดทั้งนี้เพราะผู้ตัดสินใจมีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด ไม่อาจนำเอาประเด็นทุกแง่มุมมาพิจารณาเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดได้ และก็ไม่อาจเข้าใจผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกทางเลือกนั้น ได้ถี่ถ้วน
- 3) การตัดสินใจในรูปแบบนี้เกี่ยวข้องกับทำการเปรียบเทียบไปมาระหว่างทางเลือกต่าง ๆ (successive comparisons) โดยการนำเอาแนวทางเลือกแคบ ๆ มาเปรียบเทียบ
- 4) ประการที่สี่ ในความเป็นจริงผู้ตัดสินใจจะ “พอใจ” (suffices) ทางเลือกที่เปิดให้ในขณะนั้นเท่านั้นจะไม่พยายามเลือกสรรทางเลือก จนค้นได้ทางเลือกที่ดีที่สุดหรือทางเลือกที่ก่อประโยชน์สูงสุด (maximizes) นั่นคือ ผู้ตัดสินใจที่ดีจะพอใจเพียงแค่ว่าทางเลือกที่เขาเลือกออกมาจะส่งผลสิ่งที่เขาหวังและในขณะเดียวกันทางเลือกนั้น ๆ ไม่ได้ส่งผลในทางที่เขาพยายามหลีกเลี่ยง
- 5) ประการสุดท้าย แนวคิดการตัดสินใจของ Lindblom นั้นตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าให้คนในสังคมมีโอกาสแข่งขัน เพื่อใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มคนเหนือผู้อื่นในผลที่จะได้รับจากการตัดสินใจนั้น ดังนั้น การประนีประนอมจึงเป็นหัวใจของการตัดสินใจลักษณะนี้

สำหรับเนื้อหาของทฤษฎีนี้พอสรุปอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1. การเลือกค่านิยม จุดมุ่งหมาย และการวิเคราะห์การกระทำหรือภาระกิจต่าง ๆ จะกระทำไปพร้อม ๆ กันหรือควบคู่กันไป
2. ผู้ตัดสินใจพิจารณาหนทางปฏิบัติ เพื่อการแก้ปัญหาเพียงบางทางเลือกเท่านั้นและทางเลือกดังกล่าวนั้นจะแตกต่างไปจากเดิมบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Marginally)
3. ในแต่ละทางเลือกก็จะวิเคราะห์ผลกระทบ โดยจำกัดเฉพาะทางเลือกที่เห็นว่าสำคัญ ๆ
4. มีการปรับแก้ขอบเขตของปัญหาเป็นระยะ ๆ วิธีนี้เปิดโอกาสให้มีการปรับความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย (Ends) ถ้าวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย (Means) ได้มากมายหลายทาง เป็นผลให้สามารถดำเนินการกับปัญหาได้ดีขึ้น หากมีการปรับแก้ขอบเขตของปัญหาดังกล่าว
5. เป็นการตัดสินใจในลักษณะที่มุ่งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (ระยะสั้น) มากกว่าที่จะมุ่งถึงเป้าหมายในอนาคตอันยาวนาน

จากเนื้อหาของทฤษฎีนี้ จุดเน้นที่สมควรย้ำในที่นี้ ก็คือ การเปรียบเทียบอย่างจำกัดอย่างต่อเนื่องนี้ที่จริงแล้วก็เป็นความคิดอย่างหนึ่งนั่นเอง แนวทางการตัดสินใจเช่นนี้เป็นแนวที่เรียกได้ว่าเหมาะสมกับสังคมที่มีเสถียรภาพ ไม่เปลี่ยนแปลงไปมามากนัก ทั้งนี้ เพราะการใช้แบบการตัดสินใจเช่นนี้มีแนวโน้มไปในทางอนุรักษ์นิยม พอใจกับการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยไปเป็นหลัก

(3) ทฤษฎีแบบใช้หลักผสมกลั่นกรอง (mixed scanning theory)

Amitai Etsioni (1967) ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาผู้มีชื่อเสียง ได้มองเห็นจุดบกพร่องของสองทฤษฎีที่เสนอมาก่อนหน้านี้ จึงเสนอทางออกที่ดูเหมือนจะพยายามเอาจุดเด่นของสองทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วมาผสมผสานให้ได้ประโยชน์มากกว่าเดิม แทนที่จะตกไปอยู่ในการที่ต้องเลือกข้างใดข้างหนึ่ง โดยการใช้การอุปมาอุปไมย (Analogy) ในการอธิบาย เขากล่าวว่าในการใช้ทฤษฎีนี้ตัดสินใจ สิ่งแรกจำต้องแยกแยะการตัดสินใจพื้นฐานออกจากการตัดสินใจในส่วนที่เพิ่มขึ้น นั่นคือการตัดสินใจพื้นฐานก็คือ การสำรวจค้นหาทางเลือกหลัก ๆ ที่ผู้ตัดสินใจนั้น ๆ มองว่าจะไปสู่จุดมุ่งหมาย โดยไม่ลงไปในรายละเอียด เพื่อให้การมองเห็นภาพกว้าง ๆ ได้

ชัดเจนจริง ๆ จากนั้นก็ใช้หลักการตัดสินใจในส่วนที่เพิ่มขึ้น ด้วยการให้กรอบจากการตัดสินใจพื้นฐานเป็นหลักวิเคราะห์

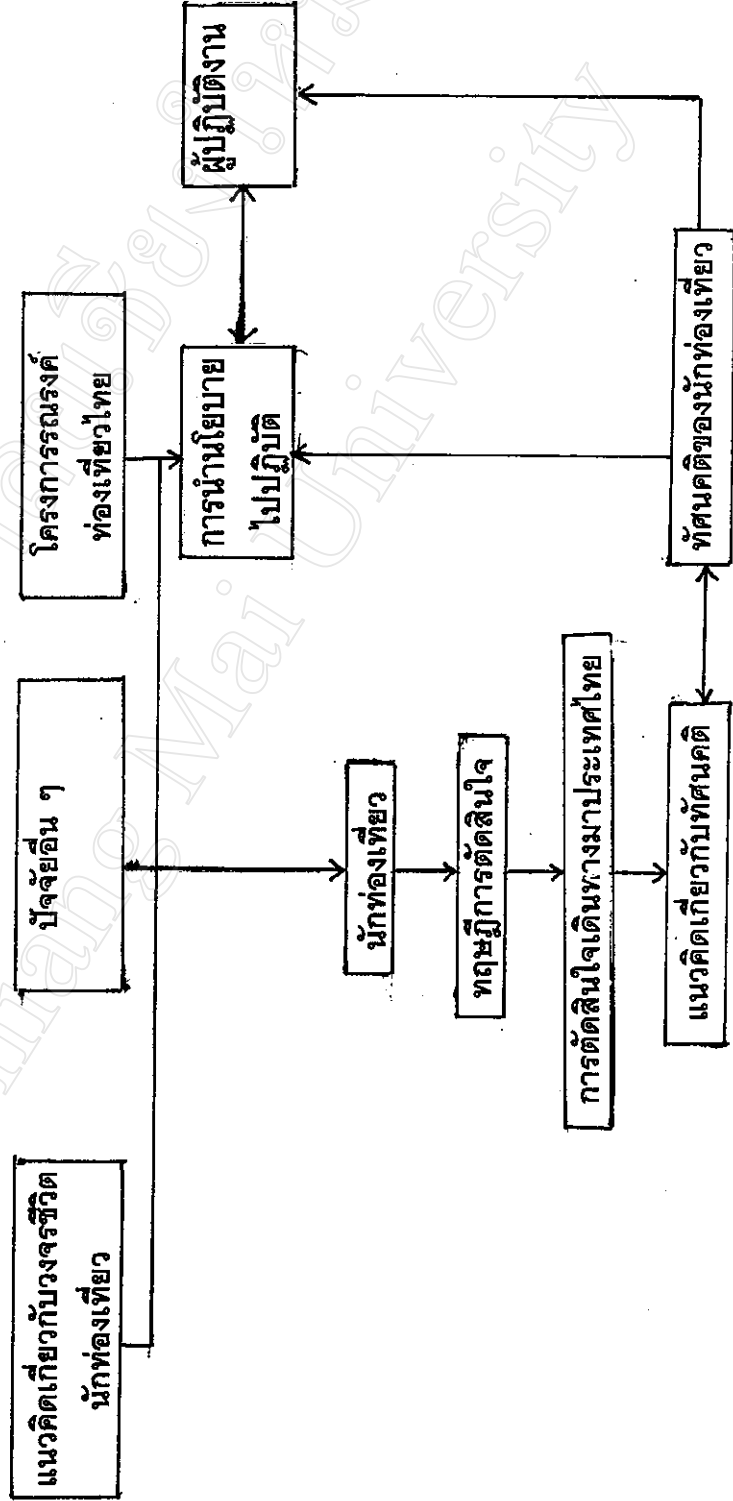
ใช้การอุปมาว่าในแง่การมองแบบใช้หลักสมเหตุสมผล ก็ต้องใช้กล้องถ่ายที่มีสมรรถนะสูงพอที่จะให้ได้รายละเอียดของสภาพท้องฟ้าลึกซึ่งที่สุดและถั่วทั่วที่สุด ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า เราจะต้องลงทุนเพื่อรวบรวมรายละเอียดและทำการวิเคราะห์อย่างละเอียด ซึ่งย่อมทำให้เราต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์รวมทั้งทุนอีกด้วย

ในทางตรงกันข้าม สำหรับผู้ตัดสินใจที่ยึดหลักส่วนเพิ่มก็จะพุ่งความสนใจไปที่บางบริเวณที่น่าสนใจเท่านั้น เช่น พุ่งให้ความสนใจไปยังกลุ่มเมฆหรือร่องอากาศที่เคยเป็นจุดที่เกิดพายุหรือฝนในช่วงที่เคยผ่านมา หรืออย่างมากก็ขยายไปยังบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

สำหรับผู้ที่ใช้หลักทฤษฎีผสมกลั่นกรองแล้ว การตัดสินใจจะใช้วิธีผสมผสานกันระหว่างหลักสมเหตุสมผลกับการยึดหลักส่วนเพิ่มเติม กล่าวคือ จะใช้กล้องสองแบบผสมกัน คือแบบที่มีหน้ากล้องกว้างพอที่จะครอบคลุมทุกส่วนของท้องฟ้าโดยไม่ต้องการได้รายละเอียด และใช้กล้องอีกแบบหนึ่งที่มีสมรรถนะสูงพอ ไปยังจุดหนึ่งที่ทำให้เราได้รายละเอียดที่ต้องการ หรือกล่าวอย่างสรุปว่าการตัดสินใจแบบนี้จะใช้วิธีการของหลักสมเหตุสมผลในการแก้ปัญหาหลัก แล้วใช้หลักส่วนเพิ่มขึ้นในการแก้ปัญหาย่อยต่าง ๆ

ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ มาใช้ในการตั้งแบบสอบถาม โดยเฉพาะชุดคำถามที่ใช้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทย ในช่วงระหว่างปีรณรงค์ท่องเที่ยวไทยนั้น มีแนวทางในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย โดยใช้หลักการในการตัดสินใจ และใช้องค์ประกอบใดในการตัดสินใจบ้าง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ระดับ คือระดับที่เป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง จะใช้วิธีการให้นักท่องเที่ยวเลือกตอบตามข้อเท็จจริงที่นักท่องเที่ยวคิด และแบบจัดลำดับความสำคัญตามทัศนคติและวิธีการตัดสินใจที่ นักท่องเที่ยวได้พิจารณาเอง โดยยึดกรอบแนวคิดในเรื่องการท่องเที่ยว กรอบนโยบายในการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโครงการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ.2541-2542 (Amazing Thailand Year Project 1998 - 1999) และกรอบวิธีการเกี่ยวกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

กรอบการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ / แนวความคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ
 ของนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติงาน
 ต่อมโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว (โครงการณรงค์ท่องเที่ยวไทย 2541 - 2542)

2.5 เอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากเอกสารและงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีข้ง ไม่มีผู้ใดทำการวิจัยและศึกษาโดยตรง แต่ งานที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นก็ ได้มีผู้ที่สนใจศึกษาไว้บ้าง แต่มีจำนวน ไม่มาก และเนื่องจากโครงการณรงค์ท่องเที่ยวไทยที่จัดขึ้นในระหว่างปี 2541 - 2542 นี้ เป็น โครงการใหม่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปด้วย ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมงานวิจัย และงานเขียนของนักคิดนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่เสนอแนวทางเกี่ยวกับการท่องเที่ยวครั้งนี้

วิวัฒน์ชัย นุญยภักดิ์ (2523) ได้ศึกษาถึงผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยสรุปว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน ที่สำคัญดังนี้

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวเองจะได้รับความรอบรู้ ความเพลิดเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบแยกได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้ ผลกระทบด้านดี

ก. เสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น โดยการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้ เดินทางเข้ามาใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศในประเทศ ซึ่งจะเป็นการช่วยแก้การเสียดุลการเงิน ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพแขนงต่าง ๆ ก่อให้เกิดการ กระจายรายได้ในลักษณะทวีคูณ (Multiplier Effect) กล่าวคือ จะไปกระตุ้นให้เกิดการผลิตและ การบริการในด้านอื่น ๆ อันเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของส่วนรวม

ข. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คน ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี ภาพพจน์ที่ดี และ ความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ในหลายกลุ่มผู้คนตั้งแต่ผู้คนที่ต่างชาติต่างภาษา ดังที่ องค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว โดยประกาศปี พ.ศ. 2510 เป็น ปีท่องเที่ยวสากล และให้คำขวัญไว้ว่า "Tourism : Passport to Peace"

ค. เกิดความสามัคคีในสังคม และความร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เมื่อได้เห็นนักท่องเที่ยวอุดหนุนเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลมาชื่นชมสถานที่ท่องเที่ยวและ สมบัติของตน ก็ก่อให้เกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจ ความรักและความห่วงใยในสิ่งซึ่งแสดงออก ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติตน และสิ่งที่ตามมาคือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในชาติ อันยังผลดีทางความมั่นคงของประเทศชาติ ทำให้เกิดสำนึกในความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือร่วม ใจในการอนุรักษ์ให้ทรัพยากรเหล่านั้นคงอยู่สืบไป

ง. กระตุ้นให้เกิดการรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดความสนใจในความสวยงามของภูมิทัศน์ ศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิตทำให้ทั้งนักท่องเที่ยวและชาวท้องถิ่นเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวหันมาสนใจที่จะรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของตนเองให้ดีขึ้นและหากเกิดปัญหาผลภาวะต่างก็จะช่วยกันแก้ไขและป้องกันปัญหาด้วยความร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังและพร้อมเพรียง

ผลกระทบด้านเสีย

ก. ความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวท้องถิ่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นที่ไปเยือนจึงไปพลอเรือปฏิบัติตัวตามความเคยชินจนบางครั้งกลายเป็นการผิดกาลเทศะ หรือการดูหมิ่นดูแคลนเจ้าของท้องถิ่น ทำให้ชาวท้องถิ่นเกิดความรู้สึกไม่พอใจ ไม่ยินดีต้อนรับ และเกิดการต่อต้านในที่สุด

ข. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของท้องถิ่น เดิมชาวท้องถิ่นเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมชนบทที่เรียบง่ายต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยก็เกิดความชื่นชมและเลียนแบบเอาอย่างตาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีมาแต่ดั้งเดิม เอาเครื่องจักรกลมาผลิตสินค้าพื้นเมืองแทนแรงงานมือ เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้หากมองการณ์ไกลก็จะเป็นการทำลายเอกลักษณ์ของตนเองอันเป็นเสน่ห์ที่เคยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเยือนท้องถิ่นคน และทำให้ค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูงขึ้น

ค. การทำลายสภาพแวดล้อมและโบราณวัตถุสถาน หากการเดินทางท่องเที่ยวที่ไม่ถูกวิธีหรือนักท่องเที่ยวเองไม่มีวินัยในการท่องเที่ยว ก็จะก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่เจตนาและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การทำความสกปรกตามสถานที่ท่องเที่ยว การขีดเขียนตามผนังถ้ำ การขโมยเก็บดอกไม้พันธุ์พืช การล่าสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ และการลักลอบขุดโบราณวัตถุ เป็นต้น

ง. ความประณีตทางศิลปะเสื่อมลง การผลิตสินค้าหัตถกรรมเป็นของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นแต่ปริมาณสินค้าและกำไร ทำให้คุณค่าของศิลปหัตถกรรมที่มีแต่เดิมลดลงกลายเป็นศิลปพาณิชย์ การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมทำในลักษณะการค้าบริการแก่นักท่องเที่ยว เกิดการประยุกต์จนผิดเพี้ยนทำให้ขาดเอกลักษณ์ของศิลปะดั้งเดิมและด้อยคุณค่าไป

ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยนิเทศกรรมการฝึกหัดครู (2533) ได้ศึกษาบทบาทบาทและผลของการท่องเที่ยวและได้สรุปผลดังนี้

1. บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคม เนื่องจากรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะกระจายออกไปสู่หลายอาชีพและหลายท้องถิ่น โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งรายได้จากการ

ท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจมีการลงทุน หรือขยายกิจการอันเป็นผลให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ใช้ผลิตผลพื้นเมืองมากขึ้น เกิดความต้องการด้านสินค้าของที่ระลึก มีช่องทางทำอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ภายในท้องถิ่นของคน จะช่วยลดอัตราการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นก็จะได้รับการฟื้นฟูพร้อมกันกับการส่งเสริมด้านช่างฝีมือ อันเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมก็ได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกแก่นุชนรุ่นหลัง

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่มากนักน้อย การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงต้องทำการสำรวจ ศึกษา จัดทำแผนกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อลดผลกระทบให้เกิดน้อยที่สุด ผลกระทบในด้านต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้ :-

ก. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยการท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เพิ่มให้แก่ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มขึ้นมากมาย ในขณะที่เดียวกันก็จะทำให้ราคาสินค้าและบริการค่าครองชีพต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ สูงขึ้น การลงทุนด้านการก่อสร้างจะมีผลให้ชาวต่างชาติไร้หันมาหาแรงงานที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า ราคาผลผลิตจึงสูงขึ้น แต่เรื่องนี้ไม่เป็นปัญหาใหญ่ เพราะประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน การป้องกันผลกระทบด้านนี้จะทำได้โดยการกำหนดให้มีแผนส่งเสริมด้านการศึกษาและฝึกอบรมให้ประชากรในท้องถิ่นสามารถประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ข. ผลกระทบต่อสังคม เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นแขกของสถานที่นั้น ๆ อาจทำให้เกิดความรู้สึกไม่เสมอภาคทางสังคม เนื่องจากเจ้าของสถานที่เกิดความรู้สึกไม่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว มุ่งหวังแต่การหากำไร ชูครีดี โกง หลอกหลวง ตลอดจนประกอบอาชญากรรมต่อนักท่องเที่ยว ปัญหานี้แก้ไขได้โดยการกำหนดควบคุมกฎหมายควบคุมการค้าบริการและด้านการให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ค. ผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาโดยเห็นเป็นของโก้เก๋ เช่น การแต่งกาย ละเลยต่อประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย กิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเช่น การทำลายสภาพภูเขา ป่าไม้ ดินน้ำลำธาร ทรัพยากรใต้น้ำ รวมทั้งก่อให้เกิดมลพิษต่าง ๆ การป้องกันคือทำให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับประโยชน์ของการท่องเที่ยวและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรทาง การท่องเที่ยวรวมทั้งการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในลักษณะของการประสานและส่งเสริมซึ่งกันและกันระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร

วันที่ ๖๓๓๖๖๖๖๖ (๒๕๖๖) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ภูมิศาสตร์ของธุรกิจนำเที่ยวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ใช้วิธีเชิงประจักษ์ในการเรียบเรียงพัฒนาการการท่องเที่ยวและธุรกิจนำเที่ยวในเชียงใหม่ ในด้านการแบ่งประเภท ขนาด และบทบาทหน้าที่ เป็นการสำรวจจากธุรกิจนำเที่ยวทั้งหมด ๑๐๗ แห่ง และการสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวตัวอย่างจำนวน ๓๐ แห่ง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนการอธิบายการกระจายตัวของธุรกิจนำเที่ยวใช้วิธีดัชนีเพื่อนบ้านใกล้เคียง (Nearest Neighbor Index) การวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบของร้อยละ แบบจำลอง ตาราง และแผนที่

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเป็นผลสืบเนื่องมาจากศักยภาพทางพื้นที่ที่เหมาะสมทั้งลักษณะของสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่นรวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างดี ทำให้เกิดธุรกิจนำเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจนำเที่ยวที่เกิดขึ้นมีทั้งธุรกิจนำเที่ยวในท้องถิ่นและธุรกิจนำเที่ยวที่เป็นสาขาหรือเครือข่ายจากกรุงเทพฯ และต่างประเทศ รูปแบบของธุรกิจนำเที่ยวนั้นสามารถอธิบายได้ ๓ ลักษณะ คือ ธุรกิจนำเที่ยวที่ให้บริการตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย รูปแบบการให้บริการและขนาดของธุรกิจนำเที่ยว การกระจายตัวของธุรกิจนำเที่ยวมีการกระจายตัวแบบรวมกลุ่ม โดยธุรกิจนำเที่ยวขนาดใหญ่และขนาดกลางมีทำเลที่ตั้งอยู่ในบริเวณย่านศูนย์กลางการค้าและใกล้กับธุรกิจโรงแรม ในขณะที่ธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็ก มีทำเลที่ตั้งใกล้ชิดกับธุรกิจบ้านรับรอง ธุรกิจนำเที่ยวขนาดใหญ่และขนาดกลาง ต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่ไม่สามารถคาดการณ์และควบคุมได้ จึงตอบสนองต่อความเสี่ยงและความไม่แน่นอนโดยการจัดองค์การภายในของธุรกิจ การจัดการรายการนำเที่ยวและการสำรวจเส้นทางใหม่ ๆ และการคัดเลือกควบคุมมัคคุเทศก์ ส่วนธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็ก รับรู้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ในเรื่องของการแข่งขันกับธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็กด้วยกัน ซึ่งมีการตอบสนองการรับรู้นี้โดยการดำเนินธุรกิจร่วมกับกิจการอื่นหรือแฝงกับกิจการอื่นของตน การเน้นการบริการ การเพิ่มเติมรายการนำเที่ยว และการเปิดสาขาย่อย ในด้านความเชื่อมโยงกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้น ธุรกิจนำเที่ยวทั้ง ๓ ขนาดมีความเชื่อมโยงแบบการแข่งขัน การส่งเสริมกัน การร่วมสถานที่กัน และการเป็นองค์ประกอบร่วมกัน ทั้งนี้ ในธุรกิจนำเที่ยวขนาดใหญ่และขนาดกลางส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงกับธุรกิจอื่น ในลักษณะการเป็นองค์ประกอบร่วมกัน ขณะที่ธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็กนั้นมีความเชื่อมโยงกับธุรกิจอื่น ในลักษณะการเป็นองค์ประกอบร่วมกัน ขณะที่ธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็กนั้นมีความเชื่อมโยงในลักษณะเป็นการองค์ประกอบร่วมกันและการแข่งขันเป็นหลัก

ซึ่งจากการศึกษาพบว่าธุรกิจนำเที่ยวขนาดใหญ่และขนาดกลางมักประสบกับความเสียหายและความไม่แน่นอนที่คาดการณ์ไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็กนั้นเป็นความเสียหายที่คาดการณ์ได้คือ การแข่งขันในธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็กด้วยกัน ทั้งนี้ผู้ประกอบการในธุรกิจนำเที่ยวขนาดใหญ่และขนาดกลางมีประสบการณ์ที่ยาวนานจึงทำให้ความเกี่ยวข้องต่างๆ ที่คาดการณ์ได้ไม่ค่อยปรากฏหากมีก็สามารถแก้ไขหรือปรับปรุงจนไม่ต้องประสบกับปัญหาเหล่านั้น เพราะทั้งสามได้กล่าวถึงความเสียหายของธุรกิจนำเที่ยวนั้นแตกต่างออกไปจากธุรกิจการค้าอื่น เพราะธุรกิจนำเที่ยวไม่ได้ซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว จึงไม่ต้องมีคลังสินค้าเหมือนร้านค้าทั่วไป

ถึงแม้ว่าแนวโน้มของธุรกิจนำเที่ยวจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในธุรกิจนำเที่ยวขนาดเล็ก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านคุณภาพการให้บริการ ดังนั้นรัฐบาลควรออกกฎหมายเพื่อควบคุมธุรกิจนำเที่ยวโดยเร่งด่วนเพื่อขจัดปัญหาธุรกิจนำเที่ยวที่มีพฤติกรรมในการหลอกลวงนักท่องเที่ยว ซึ่งคาดว่าจะการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพิจารณาและพัฒนาคุณภาพของธุรกิจนำเที่ยว และอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจดังกล่าว

พิเชษฐ ทิมลศรี (2536) ศึกษาเรื่องผลกระทบของ การท่องเที่ยวเดินป่า : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าจากเอกสารทางราชการและทั่วไป บทความและได้จัดทำแบบสอบถามทั้งหมด 5 ชุด เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มประชากร 5 กลุ่มได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 17 คน กลุ่มประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยวเดินป่าจำนวน 40 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวเดินป่า จำนวน 28 คน และกลุ่มนโยบยาระดับจังหวัดจำนวน 6 กลุ่มอาชีพ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางร้อยละ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลจากการศึกษาสรุปว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นอุตสาหกรรมที่จะยึดได้ตลอดเวลา เป็นอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและยังจะตายได้อย่างรวดเร็ว จุดประสงค์ของการท่องเที่ยวเดินป่า ไม่ได้อยู่ที่การสร้างเงินเพียงอย่างเดียวแต่ควรจะเน้นไปอยู่ที่การกระจายรายได้ การท่องเที่ยวที่เหมาะสมนั้นควรเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่แล้วมักจะไม่นำเงินถึงศิลปวัฒนธรรม มองเห็นแต่เพียงว่าศิลปวัฒนธรรม เป็นสินค้าเท่านั้นเอง

การท่องเที่ยวที่ดีควรจะได้รับส่งเสริมก็คือ การท่องเที่ยวที่จะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากว่ามีการทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วเสน่ห์ของ

สถานที่ท่องเที่ยวก็จะหมดไป นั่นก็หมายความว่าสินค้าที่เราจะขายก็จะหมดไป การเข้าใจกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของท้องถิ่น เกิดความสามัคคีกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีงามซึ่งกันและกัน เคารพในลัทธิของความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน อยู่กันอย่างสันติ เป็นสิ่งที่น่าพัฒนาให้เกิดขึ้น รัฐควรมีการวางแผนและนโยบายในระยะยาว อีกทั้งปลูกฝังทางด้านจริยธรรมให้แก่ประชาชนในประเทศ โดยชี้ให้เห็นคุณค่าในด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านและสร้างความเข้าใจอันดีในแง่การท่องเที่ยว

ก. เส้นทางการท่องเที่ยวเดินป่า เส้นทางท่องเที่ยวเดินป่าเป็นจุดขายที่สำคัญมาก สำหรับในท้องถิ่นอำเภอแม่แจ่ม ได้จัดให้มีเส้นทางท่องเที่ยวเดินป่าประมาณ 6 เส้นทาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชมธรรมชาติ สัมผัสความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวเขาและการผจญภัย เส้นทางส่วนมากจะผ่านเขตอุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ โดยยึดบริเวณใกล้เคียงกับแม่น้ำแม่แจ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้น เช่น การล่องแพและนั่งเรือ

ข. วิธีการจัดการท่องเที่ยวเดินป่า รูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเดินป่า พบว่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังยึดรูปแบบของการเดินทางด้วยเท้า การพักค้างคืนในหมู่บ้านชาวเขา การขี่ช้างและการล่องแพ แต่อาจมีการพัฒนากิจกรรมเป็น “การท่องเที่ยวคู่การอนุรักษ์” เช่น ทัวร์ดูนก เป็นต้น

ค. ปริมาณนักท่องเที่ยวเดินป่าในอนาคต มีการคาดหมายกันว่า แนวโน้มของนักท่องเที่ยวเดินป่าจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมือง นโยบายของรัฐบาลและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ง.. ค่าใช้จ่ายในการจัดการท่องเที่ยวเดินป่า ค่าใช้จ่ายมีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้น แต่ในปัจจุบันเกิดการแข่งขันกันทางด้านการตลาดสูง ทำให้อัตราค่าบริการยังไม่อาจขยับสูงขึ้นได้ ผู้ประกอบกิจการท่องเที่ยวเดินป่า จึงพยายามพัฒนาการจัดการให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น และเลือกเส้นทางใหม่ ๆ ที่ น่าสนใจกว่าเดิม

จ. ปัจจัยและแรงจูงใจที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจท่องเที่ยวเดินป่า ได้แก่

- (1) ต้องการเห็นสิ่งแปลกใหม่และท้าทายความสามารถ
- (2) ได้ชื่นชมธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาวเขา
- (3) ประสบการณ์เดิมที่เคยประทับใจในการท่องเที่ยวเดินป่ามาก่อน

อนันต์ สิริสันต์ (2540: 34) นายกส มาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (แอดต้า) ได้ให้สัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์รายวันฐานเศรษฐกิจ ประจำวันที่ 5 - 6 พฤศจิกายน โดยกล่าวว่า ภาพรวมของทัวร์อินบาวด์(การประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวภายในประเทศ) คงไม่สามารถขยายตัวได้มากนัก โดยเฉพาะตลาดยุโรป เนื่องจาก ททท.ไม่ได้โหมในเรื่องการโปรโมชันมากนัก เมื่อปีที่ผ่านมาปล่อยให้สภาพตลาดขึ้นไปตามสถานการณ์ ในขณะที่คู่แข่งมีมากขึ้น ประกอบกับเศรษฐกิจของยุโรปมีปัญหาทำให้ตลาดหันไปหาคู่แข่งที่มีราคาถูกกว่าและการเดินทางระยะใกล้มากขึ้นเช่นคาริเบีย แต่คาดว่ากลางปี พ.ศ. 2541 สถานการณ์น่าจะดีขึ้น จากภาวะเงินบาทลอยตัวและความน่าสนใจใหม่ ๆ จากโครงการอะเมซิ่ง ไทยแลนด์ ที่เป็นจุดขาย โดยสมาชิกของแอดต้าจะต้องทำการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเห็นว่าเมื่อมาเที่ยวเมืองไทยแล้วนักท่องเที่ยวจะรู้สึกได้ว่า VALUE FOR MONEY เห็นว่ามาพักเมืองไทยโรงแรม 5 ดาว จ่าย 2 ดาวครึ่ง นั่นคุณภาพ มีโซ่บอกแต่ราคาถูกอย่างเด็ดของถูกในสายตาของนักท่องเที่ยวไม่ใช่ว่าจะเป็นของดี เน้นการประชาสัมพันธ์ต้องชัดเจน

ด้านทัวร์เอกชนได้กล่าวเรียกร้อง ว่าการทำแผนล่าช้าจะทำให้ทัวร์ “ดรอป” ในภาวะไม่ปกติเช่นนี้ สิ่งที่เอกชนต้องการก็คือต้องปรับแผนให้เข้ากับสถานการณ์ และต้องเจาะให้ถึงผู้บริโภคโดยตรง โดยชูประเด็นค่าเงินบาทที่ลดลง ซึ่งก่อเกิดผลประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวมาเป็นจุดขายและวางแผนการโฆษณาใหม่ให้เข้าถึงผู้บริโภคชั้นสุดท้าย ทัวร์ไทยหวังว่าปีอะเมซิ่งไทยแลนด์จะช่วยฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย แต่ในความเป็นจริง เป็นเพียงสตอลแกนเท่านั้น ขาดสินค้าที่จะขาย มีการโฆษณาล่าช้ากว่าจะเห็นผลก็ปลายปี พ.ศ. 2541 เนื่องจากมองว่าการเตรียมตัวของ ท.ท.ท. ขาดการวางแผนงานที่ดีมีระบบและมีประสิทธิภาพล่าช้า จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เมื่อวิกฤตการณ์เกิดขึ้นทำให้ไทยได้รับผลกระทบอย่างเต็มที่และถึงแม้ตัวเลขนักท่องเที่ยวจะไม่พุ่งขึ้นมากเมื่อสิ้นปี 2540 แต่จะหาอย่างไรที่จะรักษาจำนวนนักท่องเที่ยวไว้ไม่ให้ลดลงไปอีก

ศักราช (2541) ในคอลัมน์ The Scoop ของนิตยสาร Boss ประจำเดือนมกราคม หน้า 120 - 129 ได้เขียนเกี่ยวกับปี Amazing Thailand 1998-1999 ดังนี้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้ปี 2541 และ ปี 2542 เป็นปี Amazing Thailand นั้น แรก ๆ ก็ทำท่าว่าจะไม่ค่อยรุ่งเท่าที่ควร เพราะผู้คนยังให้ควรสนใจน้อยมาก หรือที่เรียกว่าไม่บูมเหมือนกับ ยุคของ “ป่าเปรม” ที่เคยจัดปีท่องเที่ยวไทยเมื่อหลายปีก่อน ครั้งนั้นได้รับการกล่าวขวัญถึงทั้งจากคนไทยด้วยกันเองและจากชาวต่างชาติที่ขานรับปีส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และปีท่องเที่ยวไทยกันถ้วนหน้า

แรก ๆ Amazing Thailand ก็ทำท่าว่าจะเจียบเหงา เพราะเศรษฐกิจตกต่ำแยบระบาดไปทั่ว แต่พอจวนเจียนจะสิ้นปี 2540 ชื่อของ Amazing Thailand ก็ได้รับการกล่าวขานถึง ด้วยแรงโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่อัดเข้ามาอย่างเต็มที่ชนิดไม่เสียค่างบประมาณและยังคังหนักเข้าไปอีก เมื่อมีการออกมาต่อต้านปี Amazing Thailand ด้วยข้อคิดและมุมมองที่ผิดรื้อนจากนักวิชาการ ที่กล่าวถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการโปรโมทประเทศเพื่อหวังกอบโกยเงินของชาวต่างชาติเข้ากระเป๋า ในยุคที่ค่าเงินบาทไปอยู่ที่ 40 กว่า และมีท่าว่าจะกว่าไปเรื่อย ๆ

เพื่อเป็นการขานรับนโยบายของรัฐบาลที่ปรึกษาหารือกันแล้วว่าวิธีนี้เป็นกลยุทธ์เยี่ยมยอดจึงได้นำออกมาใช้ กลายเป็นปี Amazing Thailand ใน 2 ปี ข้างหน้านี้ เราลองมาดูกันซิว่ามีอะไรน่าสนใจบ้าง

ตราสัญลักษณ์แห่งปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 คือ ลายเส้นอ่อนช้อยของดวงตาสีเหลืองทองสุกปลั่งบนพื้นสีดำสนิทประกอบด้วยตัวอักษร Amazing ต่างสีกันถึง 7 สี และตัวอักษร Thailand สีขาว

ดวงตา สื่อความหมายของความรู้สึกรู้สึกต่าง ๆ ทั้งความสนุกสนานความหัตศจรรย ที่ได้พบเห็น และบอกถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหน้าดวงตานี้ว่าน่าจะไปสัมผัสเพียงไร

ลายเส้น ใช้ความอ่อนช้อยของเส้นโค้งอันเป็นสัญลักษณ์ลายเส้นของจิตรกรรมไทย โดยการนำมาดัดแปลงให้ง่ายและร่วมสมัยมากขึ้น

สีเหลืองทองบนพื้นดำ เป็นสีที่ใช้งานจิตรกรรมลวดลายของไทย บนพื้นสีดำสนิท แสดงถึงความละเอียดประณีต การใช้สีทองมักจะเลือกใช้ในงานที่ต้องการความรู้สึกรุ่งเรือง มีคุณค่า ถือเป็น แบบอย่างเฉพาะตัวของเมืองไทย

สีเส้นบนตัวอักษร ตัวอักษร Amazing ออกแบบให้สีต่างกัน เลือกใช้โทนสีสดที่ตัดกันเพื่อสื่อความหลากหลายและสนุกสนาน เช่นเดียวกับนิสัยสนุกสนานของคนไทย ที่ถ่ายทอดออกมาเป็นสีสดใสน่าตาในเครื่องแต่งกายของคนไทยเช่น ผ้านุ่ง ชุดลูก หรือริ้วขง ที่ประดับประดาในงานรื่นเริงประจำปี

จурินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์ (2541) หน้า 4 - 16) ได้ให้สัมภาษณ์ในสรรพากรสาส์น ประจำเดือนมกราคม หน้า 4 - 16 ในฐานะผู้ควบคุมดูแลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับ โครงการรณรงค์ท่องเที่ยวไทย 2541-2542 ดังนี้ แนวคิดในการจัดทำโครงการปี Amazing Thailand 2541-2542 เกิดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูงมาแล้วในอดีตครั้งที่เคยจัดปี Visit Thailand Year ในปี 2530 ส่วนเหตุผลในการเลือกปี 2541 และปี 2542 เป็นระยะเวลา 2 ปีในการดำเนินโครงการนี้ก็คือเนื่องในโอกาสพิเศษ 2 ประการ หนึ่ง คือวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 6 รอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปี 2542 ประการที่สอง คือการที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13

จุดประสงค์ของโครงการ ต้องการให้นักท่องเที่ยว Amazing 9 อย่างด้วยกัน

1. Amazing Shopping Paradise กิจกรรมส่งเสริมเพื่อให้ประเทศไทยเป็นแหล่งซื้อสินค้าคุณภาพที่ในราคาพิเศษ
2. Amazing Taste of Thailand กิจกรรมส่งเสริมอาหารไทย ทั้งในส่วนของการจัดเทศกาลอาหารไทย การจัดหลักสูตรสอนการทำอาหารไทยและการจัดสัมมนาเกี่ยวกับคุณค่าอาหารไทยเพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อาหารไทยไปทั่วโลก
3. Amazing Arts and Lifestyle กิจกรรมที่นำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยในแขนงต่างๆ และวิถีชีวิตของชุมชนพื้นบ้านไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
4. Amazing Sport and Entertainment กิจกรรมทางด้านกีฬาต่าง ๆ ทั้งกีฬาไทย กีฬานานาชาติรวมทั้งสถานที่เล่นกีฬาที่ได้มาตรฐานระดับโลก
5. Amazing World Heritage สถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์ของไทยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก
6. Amazing National Heritage สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ต่างๆ
7. Amazing Cultural Heritage แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทย
8. Amazing Agricultural Heritage กิจกรรมท่องเที่ยวทางการเกษตร เช่น สวนผลไม้ สวนเกษตรสวนสมุนไพร
9. Amazing Gateways เส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นให้ประเทศไทยเป็นประตูเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ

นี่คือ Amazing ทั้ง 9 อย่างที่ได้เตรียมการไว้ การเตรียมแผนนโยบายในการเผยแพร่โครงการได้มีการเตรียมการทั้งในต่างประเทศและในประเทศ ในส่วนของประเทศเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปแล้วว่า ปี 2541-2542 เป็นปี Amazing Thailand หรือปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 สำหรับต่างประเทศต้องถือว่ายังไม่สามารถทำได้เต็มรูปแบบทั้งนี้เพราะข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งถ้าจะทำให้ได้ผลจริงๆ ก็ต้องใช้สื่อโทรทัศน์ ในส่วนภาพยนตร์โฆษณาสามารถทำได้ แต่ค่าซื้อสื่อมันจะใช้งบประมาณมาก อย่างเช่นที่ญี่ปุ่น เพียงไม่กี่วินาทีเกือบหนึ่งล้านบาทต่อครั้ง แล้วก็ออกอากาศแค่ 3 ครั้ง 5 ครั้งก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากซึ่งเราไม่สามารถจะทำได้ ทำให้การประชาสัมพันธ์ในต่างประเทศต้องปรับทั้งกลยุทธ์และรูปแบบ ตอนนี้ใช้สำนักงานต่างประเทศที่มีอยู่ 17 สำนักงานเป็นหัวหอกสำคัญ สำนักงานการพาณิชย์ สถานทูตต่างๆ ร้านอาหารไทยที่มีอยู่ทั่วโลก สายการบินไทยและสายการบินระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ขอความร่วมมือได้ และใช้กลยุทธ์ในการร่วมงานตลาดนักการท่องเที่ยวระดับโลกที่จัดขึ้นในประเทศต่างๆ เป็นแนวทางหลักในทางประชาสัมพันธ์ เช่น ที่เบอร์ลินซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนมีนาคม และที่สิงคโปร์ซึ่งจะจัดในเดือนเมษายน เราก็จะไปร่วมด้วย หรือจัดโรดโชว์ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวอาเซียน เมื่อวันที่ 10-11 มกราคม 2541 นั่นก็คือการประชาสัมพันธ์ในส่วนที่เราทำได้ ประเทศกลุ่มเป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินการคือ กลยุทธ์การตลาดคือต้องไปเน้นการเจาะตลาดเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักเพราะไม่สามารถยิงกระสุนให้กระจายทั่วไปได้ เน้นการเจาะตลาดและต้องประหยัดกระสุนให้มากที่สุดโดยยิงเฉพาะเป้าให้ตรงที่สุดเพื่อไม่ให้สูญเสีย ตรงนี้ก็คือใช้ 17 สำนักงานขายทั่วโลกของเราไปเจาะตลาด ที่นั่นก็คือตลาดถ้าเราต้องรักษาไว้ ที่สำคัญก็คือมาเลเซีย ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในบ้านเราเป็นอันดับหนึ่งญี่ปุ่นอันดับสอง แล้วก็เกาหลีจีนและยุโรป ซึ่งได้แก่เยอรมัน อังกฤษ แล้วก็สหรัฐอเมริกาเหล่านี้จะมีกิจกรรมตลอดทั้ง 2 ปี

ขอเรียนย้ำว่าไม่ใช่ทำ 2 ปีนี้จบแล้วเลิกต้องทำต่อไปเพียงแต่ว่า 2 ปีนี้ก็จะมีการรณรงค์ให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการขายระหว่างประเทศ นอกจากนั้นหลังจากปี Amazing Thailand แล้ว จากการที่ได้ไปประชุมที่ประเทศฟิลิปปินส์กลับมา ประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวอาเซียน 9 ประเทศ จึงได้เสนอแนวความคิดว่าเราควรจะจัดปีส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน ปี 2000-2002 ต่อ คือจัด 3 ปีต่อกัน ถ้าที่ประชุมรับจริง ๆ ก็จะทำต่อกับปี Amazing Thailand Year ของเราพอดี การท่องเที่ยวของเราก็จะได้เดินหน้าต่อไปได้

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2541) ในคอลัมน์วิถีทัศน์ไร้พรมแดน กรุงเทพธุรกิจ ประจำวันที่ 24 มกราคม ในหัวข้อการท่องเที่ยวในสภาพวิกฤติ ได้กล่าวถึง "ความต้องการเงินตราจากต่างประเทศ เข้ามาเยียวยาความป่วยไข้ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้เกิดโครงการสร้างแรงดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้เข้ามาเที่ยวเมืองไทยที่มีสมมตินามว่า "เมืองไทยที่น่าทึ่ง"

แต่ความพยายามทั้งหลายก็เป็นเพียงการจรรโลงโครงสร้างการท่องเที่ยวแบบเดิม ซึ่งหากว่าประสบผลสำเร็จจริง ๆ โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาอย่างฉับพลัน กลุ่มคนที่จะได้ผลประโยชน์ก็กระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มเดิม ที่สามารถผูกขาดธุรกิจการเดินทางท่องเที่ยวได้ครบทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ต้นไปจนจบ ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป จะได้เศษเงินตราจากการท่องเที่ยวบ้างก็เพียงน้อยนิดเท่านั้น

"สำนึกของความเป็นเจ้าของ" การท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่เคยปล่อยหรือยอมให้ชุมชนรอบ ๆ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกสรรสถานที่ที่ท่องเที่ยวหรือเปลี่ยนแปลงส่วนที่น่าเสนอว่า เป็นส่วนดีของชุมชนตัวเอง ที่สำคัญชุมชนไม่สามารถที่จะควบคุมการ ท่องเที่ยวได้โดยแม้แต่น้อย การท่องเที่ยวถูกจัดการตามอำเภอใจของภาคธุรกิจการท่องเที่ยวตลอดมา

ดังนั้นจุดขายของการท่องเที่ยว จึงมีแต่เปลือกของสังคมไทยเท่านั้น สถานที่ที่จะสร้างการท่องเที่ยวที่มีค่ามากกว่าการเดินทางดูสิ่งแปลกหูแปลกตา อันได้แก่ การได้เรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่เคยมีอยู่ในสารบบของการท่องเที่ยวไทย จึงไม่น่าแปลกใจอันใดที่กะเหรี่ยงคอยาวได้กลายเป็นเพียงวัตถุแปลกประหลาดให้คนมาดูชมเท่านั้น

กระบวนการเปลี่ยนโครงสร้างให้ชุมชน และชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวจะต้องเริ่มจากการเปลี่ยนความคิดเรื่องการท่องเที่ยวที่เป็นกระแสหลักในปัจจุบัน จากที่คิดว่าจะต้องไปเที่ยวในสถานที่หรือในเหตุการณ์ที่ "น่าทึ่ง" ที่ได้จัดเตรียมขึ้นมา และจะต้องเห็น (spectacle) อะไรที่แปลกใหม่ที่จัดเตรียมโดยภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและรัฐ เช่น พิธีลอยกระทงที่ใหญ่โตอลังการ งานไม้ดอกไม้ประดับในภาคเหนือ (ที่ไม่มีภูมิปัญญาอะไรอยู่ข้างในงานเลย) มาสู่การท่องเที่ยวที่เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตปกติของเพื่อนมนุษย์ ที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตเพื่อนร่วมชาติให้มากขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

การเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนี้ จะทำได้เมื่อเริ่มเห็นว่า วิถีชีวิตปกติของคน

ในสังคมที่ต่างชนชั้น ต่างชาติพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่น เป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้ ชีวิตปกติของคนในสังคม อาจจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่น้อย ทั้งคนต่างชาติ และคนในประเทศเอง ให้ไปทำความเข้าใจกับผู้คนเคยเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของผู้ด้อยโอกาสอย่างแท้จริง (ชนชั้นกลางจำนวนมากไม่รู้จักวิถีชีวิตคนอื่นจริง ๆ เลย นอกจากสนใจในแง่ที่แปลกประหลาดไปจากชีวิตปกติของคนเท่านั้น)

หากมองในแง่นี้ก็จะเห็นว่าการรับรู้ชีวิตของชาวเขา ที่ไม่ใช่วันพิธีกรรมของเขาก็มีค่าเท่า ๆ กับการแห่กันไปดูชาวเขาไล่ชิงช้าเพียงวันเดียวเท่านั้น

การเปลี่ยนความคิดเรื่องเป้าหมายของการท่องเที่ยว จะต้องทำไปพร้อมกับการให้อำนาจแก่ชุมชนและชาวบ้านในการเข้าไปร่วมจัดการดูแลการท่องเที่ยว ซึ่งก็เป็นไปตามบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน มาตราที่ 46 ที่ระบุไว้ว่า ให้บุคคลที่รวมตัวเป็นชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี และมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน ชุมชน และชาวบ้านที่มีส่วนในการจัดการการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการสนับสนุนให้ เข้มแข็งด้วยการตระหนักถึงอำนาจของเขาคามรัฐธรรมนูญ ไม่ก้าวข้ามเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ของเขาโดยปราศจากการยินยอม และการเข้ามามีส่วนร่วมดูแลและได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเหมือนเช่นที่ผ่านมา

การท่องเที่ยวแบบใหม่นี้ย่อมจะทำให้ชุมชน และชาวบ้านสามารถจัดการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวได้ตามจารีต และวัตรปฏิบัติของตนเอง และสร้างการเรียนรู้ของชาวบ้านเกี่ยวกับ ชุมชนของตนเองขึ้นมาอีกโลกหนึ่งด้วย

การท่องเที่ยวที่มีฐานจากชุมชน และชาวบ้านเช่นนี้เอง จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นสมบัติของชาวบ้าน ซึ่งเขาเองก็ชอบที่จะดูแลรักษาให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปในที่สุด

การเปลี่ยนโครงสร้างการท่องเที่ยวนี้ จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องตระหนักก่อนเลยว่า การท่องเที่ยวในโครงสร้างเดิมในสถานการณ์เศรษฐกิจแบบปัจจุบันนั้น นอกจากจะไม่มีทางที่จะได้ผลอย่างที่คาดไว้แล้ว ปัญหาเดิม ๆ ทั้งหมดที่คิดว่าเป็นการทำลายการท่องเที่ยวก็ไม่มีทางแก้ไขและอาจจะเพิ่มมากขึ้นด้วย อันจะยังผลตอบประเทศไทยโดยรวม

ระวิภา ทอมเศรษฐี (2541 : 144-152) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติกรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย” โดยการสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน แบ่งเป็นชาวไทย 295 คน และชาวต่างชาติ 105 คน ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2541 ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงรายแล้วมากกว่า 3 ครั้ง ในการเดินทางมามีวัตถุประสงค์เพื่อมาพักผ่อนได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมต่าง ๆ จาก โทรทัศน์ ใบปลิว และหนังสือนำเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวใช้จ่ายต่อวัน 941.39 บาท นักท่องเที่ยวนิยมพักโรงแรมและพักเฉลี่ยประมาณ 2 วัน ซึ่งการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวเป็นวิธีที่นิยมมากที่สุด ทักษะคิขของนักท่องเที่ยวต่อการเดินทางท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญเห็นว่าการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนมากของจังหวัดเชียงราย ยังประสบกับปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเช่น ห้องน้ำสาธารณะ ฯลฯ ความสกปรกของสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรมในส่วนของมาตรการและกิจกรรมกระตุ้นส่งเสริมที่ทางจังหวัดได้จัดทำขึ้น โดยเฉพาะการจัดงาน Amazing Chiang Rai 1998 สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงราย โดยการประชาสัมพันธ์ได้มีการกระทำอย่างทั่วถึงแต่อย่างไรก็ตามควรจะได้มีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยอมรับว่านโยบายลดค่าเงินบาทของรัฐบาลไทยปี 2540 มีส่วนกระตุ้นให้นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวยุโรปเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงรายมากขึ้น เพราะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่อย่างไรก็ตามจากข่าวสารการทำร้ายร่างกายนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่า มีส่วนลดความต้องการ ในการเดินทางมาท่องเที่ยว เนื่องจากไม่มั่นใจในความปลอดภัย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบชุมชนเมืองของชุมชนพื้นราบ และกลุ่มชาวเขาทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงรายน้อยลงด้วย

สำหรับบุคลากรการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้สึกประทับใจในบริการเนื่องจากบุคลากรมีอัธยาศัยและมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และปริมาณของบุคลากรที่ให้บริการมีความเพียงพอ ยกเว้นในส่วนของการตรวจท่องเที่ยวควรเพิ่มปริมาณให้มากขึ้น และกระจายให้ทั่วถึงเพราะปัจจุบันมีปริมาณน้อยมาก ปัจจัยสภาวะทางสังคมบางตัวซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข่าวสารเกี่ยวกับการประทุษร้ายนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบเมืองของชุมชนพื้นราบและกลุ่มชาวเขา ดังนั้นในการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของ

จังหวัดเชียงรายไปปฏิบัติจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบายการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและทัวร์ป่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายที่ได้รับ ความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ทิวทัศน์และธรรมชาติ รองลงมาคือ วัดและโบราณสถาน, พิพิธภัณฑ์, ศิลปะ วัฒนธรรม และสถานเริงรมย์ ตามลำดับ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ลักษณะการกระจายตัวในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นไปตามรสนิยมของแต่ละบุคคล ซึ่งกลุ่มเป้าหมายหลักยังคงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางมาเที่ยวชมธรรมชาติ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตะกร้าเงิน (basket of currencies) มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวภายใต้การจัดการ (Managed float) ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าเป็นผลดี เนื่องจากทำให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศสนใจมาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้นเพราะค่าใช้จ่ายจะถูกลง ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวชาวไทยจะเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศน้อยลง อย่างไรก็ตามได้มีการจัดกิจกรรมปี **Amazing Thailand 1998 – 1999** จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางเพิ่มขึ้น แต่การขยายตัวด้านการท่องเที่ยวจะไม่สูงกว่าสถานการณ์ที่เป็นอยู่มากนัก โดยจากการวิเคราะห์แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดเชียงราย ในช่วงครึ่งปีหลัง (ก.ค. – ธ.ค. ปี 2541) พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดเชียงรายรวมทั้งสิ้น 395,338 คน มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2541 เท่ากับ 20.10 %

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมที่ได้นำมากล่าวอ้างถึงนี้ ผู้วิจัยจะได้นำมาใช้ประกอบ ในส่วนของการวิเคราะห์ สรุป อธิบายผล โดยจะนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างอย่างไร ตลอดจนได้นำมาวิเคราะห์ผลที่ได้ในช่วงที่ได้มีการศึกษาในแต่ละสถานการณ์ และช่วงเวลา ว่ามีผลต่อการวิจัยอย่างไร ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และเป็นข้อมูลในการจัดทำแบบสอบถาม อีกทั้งผลสรุปในงานวิจัยที่ได้อ้างอิงแต่ละชิ้นจะ ได้นำมากล่าวอ้าง เนื่องจากถือว่าเป็นงานที่น่าเชื่อถือและตอบสมมุติฐานในแต่ละสถานการณ์ และช่วงเวลาได้